

KOVAN ONNEN LAPSIA.

NÄYTELMÄ KOLMESSA NÄYTÖKSESSÄ.

KIRJOITTANUT

MINNA CANTH.

HELSINGISSÄ 1888.

G. W. EDLUND, KUSTANTAJA.

Kaikki oikeudet pidätetään!

HELSINGISSÄ,

J. C. FRENCKELL JA POIKA, 1888.

HENKILÖT:

Antti Waaranen, työmies.

Silja, hänen vaimonsa.

Maiju, {
Ville, } heidän lapsiaan.

Matlena Mehtola, nuori nainen.

Mikko Mehtola, hänen veljensä, työmies.

Topra-Heikki, työmies Pohjanmaalta.

Kunnari, {
Jaara, } työmiehiä.

Otto, noin 14 vuotias poika.

Heikura, {
Tirkkonen, } poliiseja.

Vallesmanni.

Siltavouti.

Jahtivouti.

Kaksi renkiä.

HEIKKILÖT:

Antti Wirtanen, työmies.
 Sijä, hänen vaimonsa ja kolme lasta.
 Matti, / heidän lapsonsa.
 Ville, /
 Martti Mahola, onnen mies.
 Mikko Mahola, hänen vaimon työmies.
 Toivo Heikki, työmies ja puuseppä.
 Kalle, / työmies.
 Jussi, /
 Otto, noin 14 vuorokauden.
 Heikki, /
 Eino, /
 Yrjö, /
 Simeon, /
 Juhani, /
 Kalle, /

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

(Vaarasen tupa. Perällä ovi; siitä oikeaan uuni. Toisella seinällä ikkuna, jonka alla penkki ja hiukan etempänä pöytä. Suuren, kauvas lattialle ulottuvan uunin kupeella vuode, sivulla penkki ja etunäyttämöllä vasempaan kätkyt.)

(Silja tuudittaa lasta; Maiju istuu kyyrysellään uunin luona, Ville voihkaa sängyssä.)

Silja *(hyräelee)*.

Hs-ss-ss-ss. Aa-aa-aa-aa, hs-aa-aa-aa. — Käypä Maiju katsomassa, eikö isää jo näy. — Hs-ss-ss-ss, hss-ss-ss-ss. „Nuku, nuku, nurmilintu, Väsy, väsy, västäräkki, Te'e pellolle pesäsi, Kalliolle kartanosi.“

Maiju *(käytyään ulkona)*.

Eihän siellä näy mitään, kun on pilkkoisten pimeä.

Silja.

Olisit huutanut. — Hs-ss-ss-ss. Hs-ss-ss-ss. — Koskeeko sinuun, Ville?

Ville.

Koskee. — Oi, oi, oi —

Silja.

Voi, raukkani. Hs-ss-ss-ss.

Maiju (*ulkona*).

Isä hooi! I-sää!

Silja.

„Nuku, nuku, nurmilintu, Väsy, väsy, västäräkki —“

Maiju (*palajaa*).

Ei kuulu vastausta.

Silja.

Hyvä Jumala, missähän se viipyy näin kauvan? Ja tuo Ville raukka, kun taas on semmoisessa tuskassa. Tulepa sinä soudattamaan, että pääsen sitä hieromaan edes. Heiluta vaan tasaisesti, noinikään, kyllä se nukkuu siihen. — Näytäpä, lapseni, mistä sinua nyt ottaa? Tuostako sydämalasta?

Ville.

Eikä, kun päästä.

Silja.

Kuinka se on tulinen! Ihan kättä polttaa. Käänny vähän enemmän kyljellesi, minä koetteeksi hieron noita valtasuonia. Ehkä siitä olisi apua.

Ville.

Elkää kovasti.

Silja.

Ei kovasti. Hiljaa vaan, ettei te'e kipeätä. Näin, tällä tavalla. Tuntuuko hyvältä?

Ville.

Tuntuu.

Maiju.

Äiti, minä näin Villestä unta äsken, kun nukuin tuolla penkillä.

Silja.

Vai näit sinä. Minkälaista sitten?

Maiju.

Niin somaa. Kun se oli olevinaan enkelinä kirkon alttaritaulussa, ja minä huutamaan, että: „Ville, mitä sinä siellä, tule pois kotiin“. Mutta tämä vaan nauraa eikä ole millänsäkään. — Eikös ollut kummallinen uni, äiti?

Silja.

Oli tosiaankin.

Maiju.

Mitä tuo tietänee?

Silja.

Eihän unista ole taikaa.

Maiju.

Miks'ei ole. Useinpa käyvät toteen teidänkin unet.

Silja.

Sattuu nyt joskus.

Maiju.

Hyväksiköhän se olisi vai pahaksi? Sanokaas, äiti.

Silja.

Kukapa tuon arvannee. Kirkko on lohdutukseksi minun unissani.

Maiju.

Äiti, Ville ehkä paranee!

Silja.

Suokoon Jumala! — Mikä sinun on, lapseni?

Ville.

Janottaa.

Silja.

Janottaako taas? Eikä ole edes maitopisaraa antaa. Ei muuta kuin tuota ikuista raakaa vettä, joka ihan turmelee sen poloisen sisukset. Voi, yhtäkaikki tätä elämää. — Juohan nyt sitten, mutta vähän vaan, siksi että suusi kastuu.

Ville (*vaipuu juotuaan takaisin vuoteelle*).

Kun isä tulisi!

Silja.

Mitä sinä tahtoisit isästä, lapseni?

Ville.

Rohtoja eikös sen pitänyt tuoda?

Silja.

Niin, lupasihan isä tuoda sinulle rohtoja. Ja kyllä se niitä tuokin. Tuo varmaan. Sitten meidän poikamme paranee taas. Pääsee juoksemaan tuonne ulos, ja lukemaan, ja tekemään, jos mitä. Eikös ole hauskaa?

Ville.

On.

Silja.

Vieläkö kivistää päätä?

Ville.

Vielä.

Silja.

Ihme kumma, ettei jo herkiä, vaikka minä niin uskoa hieron.

Ville.

Ja muutenkin on niin vaikeata.

Silja.

Koeta nukkua. Paina silmät kiinni.

Maiju.

Nyt kuuluu askeleita ulkoa.

Silja.

Onko Antti? Ei, Matlena. Näin myöhään?

Matlena.

Sanos muuta! (*pudistelee vaatteitaan*). Sitä Jumalan ilmaa, kun siellä on. Tuulee ja sataa. Hyvää iltaa, mitäs tänne kuuluu?

Silja.

Vanhaa huonoutta vaan. Hyvää iltaa!

Matlena.

Eikö Ville ole yhtään parempi?

Silja.

Ei se parempi ole.

Matlena.

Poika parka, kun saa kärsiä niin kauvan.

Silja.

Käy istumaan!

Matlena.

Jahka ensin kuivaan vaatteitani täällä uunin edessä. — Tokko Antti vielä onkaan kotona?

Silja.

Eihän sitä ole kuulunut, kumma kyllä.

Matlena.

Olisin kysynyt, jos hän tietää mitään Mikosta. — Uh, uh, kun kastuin aivan läpimäräksi!

Silja.

Odota vähän aikaa. Kai hän tulee pian.

Matlena.

Kunpa tulisi. Kunpa, kunpa tulisi.

Silja.

Onko jotain tapahtunut?

Matlena.

Rautatiellä sanotaan olleen kovia kahakoita työmiesten ja herrain välillä.

Silja.

Nyt taas. Voi sentään, etteivät koeta malittaa mieltänsä nekään miehet. Mitä niistä lähtee, noista alituisista vihanpurkauksista.

Matlena.

Mitäs muuta kuin ikävyyttä. Ei suinkaan iloa eikä hyötyä, se on varma. Mutta sitäkö ne kysyvät.

Silja.

Kunhan ei Antti vaan olisi mukana.

Matlena.

Antti! Joka on niin tasaluontoinen ja rauhallinen aina. — Ei hän semmoisiin sekaannu.

Silja.

Elä sano. Tyyneessä vedessä kalat kutevat. Antti kun pääsee suuttumaan, niin herra varjele! Silloin on leikki kaukana.

Matlena.

Oikeinko totta? Sitä nyt ei kukaan uskoisi.

Silja.

Eikä hän anna perään, vaikka kuolisi siihen paikkaan. Jäyhempää ihmistä en tiedä toista.

Matlena.

Sitten ovat ehkä kaikki yhdessä myllyssä.

Silja.

Pahaa pelkään.

Matlena.

Topra-Heikki tietysti etupäässä. Kuinkas muuten. Ja Mikko taas seuraa häntä vaikka tuleen.

Silja.

Sinä Mikon sijassa tekisit juuri samoin.

Matlena (*naurahtaen*).

Niinkö luulet? Mahdollista kyllä.

Maiju.

Äiti!

Silja.

Mikä on? Tuudi, tuudi!

Maiju.

Se jo nukkuu.

Silja.

Mutta herää ehkä, kun tässä puhutaan.

Maiju.

Äiti, minua niin pelottaa.

Silja.

Mikä sinua pelottaa?

Maiju.

Että jos ne ovat tappaneet isän.

Silja.

Herra siunaa, mistä sinä semmoisia päähäsi saat?

Matlena.

Elä hupsuttele joutavia.

Maiju.

Koskapa ovat olleet kahakassa.

Silja.

Ketkä?

Maiju.

Rautatiellä. Kertoihan Matlena.

Matlena.

Kerroin minä tyhjää. Noiden kuullen ei pitäisi suutansa avata.

Silja.

Eihän Matlena isästä mitään puhunut.

Maiju.

Mutta missä isä sitten viipty?

Silja.

Missä hyvänsä. Sattuuhan esteitä.

Matlena.

Eikä siinä henkeä sentään niin pian oteta, kun herrain kanssa riita syntyy. Ennemmin sitten —

Maiju.

Mitä ennemmin?

Matlena.

Ei mitään.

Silja.

Mene sinä maata, eläkä utele kaikkia.

Matlena.

Niin, mene maata, laps'rukka, kyllä minä liikutan kättyttä. Oletko jo syönyt illallisen?

Silja.

Elä, hyvä ihminen, edes muistuta. Meillä ei tällä haavaa ole leivänmuruakaan kotona.

Matlena.

Oho? Tuon kun olisin tiennyt lähteissäni.

Silja.

Antin piti tuoman meille evästä tänä iltana tullessaan. Mutta taitaapa saada odottaa. Niin, rupea vaan sinne penkille, Maiju, pitkällesi, ehkäpä se nälkä haihtuu, kun ei ajattele.

Maiju.

Herätättekös sitten, kun isä tulee?

Matlena.

Kyllä herätämme, makaa huoletta.

Silja.

Niin — mitä sinä ajattelit sanoa äsken? Että ennemmin —?

Matlena.

Että ennemmin joutuu linnaan.

Silja.

Taikka pannaan ainakin työstä pois. Hyvä isä, sentään! Sitten vasta tietäisi elävänsä.

Matlena.

Topra-Heikki ja Mikko, ne ne vielä istuvat raudoissa jonakin kauniina päivänä, saadaanpas nähdä.

Silja.

Elä, Matlena kulta, semmoisia ennustele. Minulle jo oikein tekee pahaa. No, mikä nyt?

Matlena.

Hss —!

Silja.

Kuuluuko jotain?

Matlena.

Hätähuutoa. Aivan selvään.

Silja.

Kumma, kun ei minun korviini ota.

Matlena.

Hss-hss!

Silja.

Yhäkö sitä jatkuu?

Matlena.

Nyt lakkasi. Herra ihme, kuinka rupesi sydäntäni takomaan. — Mikähän se oli?

Silja.

Kun hirviäisi mennä katsomaan.

Matlena.

Ei mennä, ei mennä.

Silja.

Mutta jos siellä on joku vaarassa?

Matlena.

Mitä vielä! Ei nuo ihmisääniä olleet. Aaveet näin myöhällä liikkuvat, kun jotain pahaa on tulossa. Hyi, kuinka kamottaa.

Silja.

Hirveä on tämä yö; mutta turvataan Jumalaan, eikä hätäillä ennen aikojaan.

Matlena.

Ehkä oli Villen kuolemaksi tuo huuto. — Kovin hän onkin käynyt huonon-näköiseksi siitä, kun viimeksi täällä kävin, vaikka ei ole monta päivää kulunut. Nyt sen vasta huomaan.

Silja.

Sairaat ovat aina iltasilla heikompia.

Matlena.

Mutta hän on laihtunut ja käynyt niin kalmankarvaiseksi. Kuule, ei tuo poika enää elämään virkoa.

Silja.

Niinkö luulet? Voi, en minä antaisi hänen kuolla. En millään ehdolla. Ville, joka on ollut meidän silmäterämme. Josta olemme toivoneet vanhanpäivän varaa, ja tukea meille kaikille. Ei Jumala voi olla niin kova, että ottaisi meiltä pois ainoan ilomme.

Matlena.

No, elähän sure vielä. Ehk'ei otakaan. Ehkä ennustivat aaveet vaan muuta onnettomuutta. Eihän sitä tiedä.

Maiju.

Äiti, en minä saa unta.

Silja.

Koeta kumminkin. Pane kädet ristiin ja siunaa.

Maiju.

Olen jo moneen kertaan lukenut „Isä meidän“ ja „Herra siunaa meit' ja auta“.

Silja.

Vedä sitten peite korviesi yli ja makaa hiljaa, niin uni kyllä tulee. Näes, kun Villekin jo nukkuu.

Maiju.

Enkö minä mahtuisi sinne Villen sänkyyn? Jalkopäähän?

Silja.

Ethän sinä, hyvä lapsi, tähän mitenkään mahdu. Herättäisit vielä tuon kipeän raukan.

Maiju.

Sinne karsinapenkille sitten; että olisin teitä lähempänä.

Matlena.

Ja kuuntelisit meidän puheitamme. Sittenhän sinä et nukkuisi semminkään.

Silja.

Pysy siellä vaan, eläkä puhele enää. Muuten et pääse uneen koko yönä.

Matlena.

Nyt tulee joku. No, luojan lykky, tuossahan se Antti viimeinkin on.

Maiju (*juoksee ylös ja tarttuu isään kiinni*).

Isä, isä! Hyvää iltaa, isä. Voi, kuinka viivyitte kauvan.

Antti (*panee lakkinsa naulaan*).

Iltaa, iltaa!

Silja.

Me kun olemme sinua odottaneet täällä. Aivan kuin auringon nousua.

Maiju.

Ja ikävöineet, isä! Niin hirveästi!

Antti.

Kyllä sen arvaan. Mutta päästäpä irti nyt.

Matlena.

Mihin toiset jäivät?

Antti.

Niinkö Mikko ja Topra-Heikki? Ne tuossa paikassa tulevat.

Matlena.

Poikkesivat vissiinkin Mäki-Mattiin?

Antti (*antaa nyytin Siljalle*).

Siinä on.

Silja.

Leipää, Jumalan kiitos. Maiju, tule saamaan.

Antti.

Niin, Mäki-Mattiin ne poikkesivat Kunnarin ja Jaaran kanssa. Mutta pikipäin vaan. Heti kohta ne jo ovat täällä.

Matlena.

Mitä uutta muuten rautatielle? Onhan siellä ollut kovia riitoja herrojen ja työmiesten välillä?

Antti.

Kuinka te sen jo tiedätte?

Matlena.

Ainahan niitä kuulee. Herroissa kaiketi syy taaskin? Eikös niin?

Antti.

Mitenkä on Villen laita?

Silja.

Nukkuu tuo nyt, kun olen tässä hiljaa hie-roellut päätä. — Kävitkö sinä lääkärissä?

Antti.

Kävin.

Silja.

Nooh —? Ja hän sanoi —?

Antti.

Tuossa on resetti. Markka siitä meni.

Silja (*katsellee reseptiä*).

Mutta —? Rohtojahan tällä olisi pitänyt ottaa.

Antti.

Milläs niitä otti. Kun olisivat maksaneet kuudetta markkaa.

Silja.

Sinä kysyt apteikeissa?

Antti.

Kysyin.

Silja (*katsellee reseptiä yhä*).

Hyvänen aika, vai kuudetta markkaa. Eihän niitä sitten mikään jaksa lunastaa.

Antti.

Jos tuo nyt paranisi ilmankin. Kuinka luulet?

Silja.

En ymmärrä. — Ville raukka, kun niin toivoi saavansa rohtoja. Mitä se nyt sanookaan aamulla, jahka herää!

Antti.

On tietysti pahoillaan. Saakeli sentään, ettei sekään tohtori voinut huokeampia kirjoittaa. Milloinka työmiehen kukkarossa on viittä, kuutta markkaa yht'aikaa; olisi hänen tuo pitänyt tietää.

Matlena.

Kertokaas nyt, Antti. Ketkä ne alkoivat riidan, työmiehet vai herrat?

Antti.

Kuinka tahtoo selittää. Yhden mielestä työmiehet, toisen mielestä herrat.

Matlena.

Ja millä tavalla se päättyi?

Antti.

Lieneekö tuo vielä lopullisesti päättynytkään.

Silja.

Antti, sinulle on käynyt pahasti. Näen sen päältäsi.

Antti.

Ei pahemmin kuin muillekaan. Kaikkia meitä kohtasi sama isku.

Silja.

Mikä isku? Sano pois, täytyy sen tulla ilmi kuitenkin.

Antti.

Työt lakkautettiin ja miehet jäivät joutilaiksi.

Silja (*painaa kätensä ristiin*).

Herra siunaa!

Matlena.

Lakkautettiin! Ihanko tykkänään?

Antti.

Talven ajaksi kumminkin.

Matlena.

Mutta, hyvä Jumala, millä ihmiset elävät talven yli? Nälkäänhän ne kuolevat.

Antti.

Kukas siitä välittää. Syntyypä toisia sijaan.

Matlena.

Ja minkätähden näin äkkiä? Juuri syksyllä myöhään, ettei enää saa työtä maallakaan. Silja, sinä et virka mitään?

Silja.

Minulla ei tällä haavaa ole selvää ajatusta. Pääni menee vallan ympäri ja maailma mustenee silmissä.

Matlena.

Vähemmästäkin. Tuossa se nyt oli! Tuota ne aaveet ennustivat. Herra ihme yhtäkaikki. Ei kumma, että miehet suuttuivat. Olisivat nostaneet semmoisen kahakan, että kyllä.

Antti.

Nostivathan ne. Vimmassa olivat jok'ikinen ja Topra-Heikki varsinkin. Otti insinyöriä niskasta ja paiskasi lattiaan, että jymähti.

Matlena.

Ähä, kutti! Se oli paraiksi.

Antti.

Mutta siinä yritti käymään hullusti.

Matlena.

Noo? Antaapas kuulla!

Antti.

Poliisit, peevelit, tulivat hätään, ja kaappasivat Topra-Heikin kiinni.

Matlena.

Jumaliste! Entä sitten?

Antti.

Olihan siinä miehiä, ei kahta poliisia pahasti säikähdetty. Siepattiin vaan Topra kynsistä pois, ja lähdettiin karkuun.

Matlena.

Kas, niin vaan! Mutta entä kun nyt ajavat teitä jäljestä?

Antti.

Tokkohan sentään? Tänne asti eivät ainakaan löydä.

Matlena.

Vaanpa Mäki-Mattiin? Jossa ruununmiehet tuon

tuostakin käyvät nuuskimassa. Voi, että menivät-kään sinne. — Kun uskaltaisi lähteä hakemaan.

Antti.

Tämmöisellä ilmalla? Kylläpä käskisi. Tullevat ne sieltä muutenkin. — Silja! — Mitä sinä mietit?

Silja (*herää, pyyhkii hiukset otsalta ylös*).

En mitään.

Antti.

Sano nyt! Jotain sinä kumminkin mielessäsi haudot.

Silja.

Puhumisestako se paranee?

Matlena.

Paranee, tai ei, mutta anna kuulla nyt! Ja paikalla.

Silja.

En minä osaa muuta ajatella, kuin että Jumala on mahtanut meidät hyljätä tykkänään.

Matlena.

Jumalako hyljännyt? Vielä vain. Herrat ne meitä hylkivät ja ahdistelevat, ei Jumala.

Silja.

Sepä tapahtuu hänen tahdostaan. Ei putoisi hiuskarvaa päästämme, ellei hän sallisi.

Matlena.

Elä joutavia! Mitä varten Jumala meitä vihaisi enemmän kuin muitakaan. Ollaanko me suurimpia syntisiä, ollaanko vaan.

Maiju.

Kuulkaapas, äiti!

Silja.

Leipääkö tahdot?

Maiju.

Ei, mutta kuulkaahan, kun sanon. — Jos ottaisivat minut käskyläistytöksi Yrjölään, ja antaisivat pestiä ensin ja sitten palkkaa ja juomarahaa aina väliin, kun oikein vikkelästi toimitan asioita.

Silja.

Ole vaiti, Maiju rukka, ei ne sinusta kumminkaan huoli.

Maiju.

Elleivät huoli, niin tiedänpä minä vielä toisenkin keinon. Kuljettaisin kaupunkiin kataita ja havuja. Sitten toisin joka ilta kotiin pussillisen leipää ja makuluuta, että syntyy meidän vain elää.

Silja.

Mene sinä maata, lapseni, ja anna meidän tuumailla. Rupea vaikka karsina-penkille tuohon, jos siinä mielestäsi on parempi.

Maiju (*laskentuu pitkälleen*).

Jopa minua alkaa nukuttaakin.

Matlena.

Ei, kyllä minä lähden tästä Mäki-Mattiin, muuten en saa rauhaa.

Antti.

Yksinäisikö pimeässä? Ja sinne saakka.

Matlena.

Eihän tuolla sudet kumminkaan syöne.

Antti.

Odota nyt edes vähän aikaa vielä.

Matlena (*istuu takaisin ja huokaa*).

Käy niin pitkäksi tämä odottaminen. Kuka tietää, kuinka kauvan siellä viivyttelivät.

Maiju (*nousee istumaan*).

Matlena, muistatteko sitä satua, kun tyttö kävelee metsässä, niin kaikki tähdet putoavat alas taivaalta ja sitten ne taas kohoavat ylös, ja kun tyttö katselee ympärilleen, on koko metsä täynnä hopea- ja kultarahoja. — Muistatteko?

Matlena.

Semmoista tapahtuu vaan saduissa.

Maiju.

Niin, vaan minäpä olen lukenut sen oikein kirjasta.

Matlena.

Tosiako ne sitten kaikki ovat, mitä kirjoissa luetaan. — Eikä kuulu niitä miehiä. Hyvä Jumala, kuinka tämä alkaa jo harmittaa. Tuskin ne tulevatkaan.

Antti.

Tulevat, tulevat, ihan varmaan. Ja ellen pety, niin ovat jo porstuassa (*aukaisee ovea*). Aivan oikein.

Matlena.

No viimeinkin.

Topra-Heikki (*laulaa*).

Kluhman jelu, jelu, Kluhman jelu, jelu, Pulieli luk, luk, hosmak lui. Kluhman jelu, jelu, Kluhman jelu, jelu, Pulieli luk, luk, hosmak lui!

Matlena.

Hiljaa, herran tähden, ettei lapset herää.

Topra-Heikki.

Hospodipomiloi! Täällähän se on hempukkakin.

Matlena.

Taas on teidän tähtenne saanut istua sydän kurkussa.

Mikko.

Kuka käski?

Matlena.

Niin, kuka käski. Kysy vielä. Kuka käskee teitä aina tappelemaan.

Mikko.

Sen verran! Siitä ei kannata puhua. Vai kuinka Topra?

Topra-Heikki.

Vasta se oli alku tanssiin. Mutta semmoiseksi hyvä. Oletko jo kuullut tarkemmin?

Matlena.

Eihän tuota Antti vielä oikein kertonut.

Topra-Heikki.

No, minä sen teen, ja heti paikalla. Vai — heitetäänkö tuonnemmaksi?

Matlena.

Ei, ei! Kerro nyt jo.

Topra-Heikki.

Kuulkaahan sitten! Kun alkaa miesten kesken tänaamuna levitä huhu, että parin viikon päästä työt lakkautetaan. „Mitä hullua“, minä sanoin, „lähtään päs konttuorille“. Mestari riitelemään, että ei saa keskeyttää työtä.

Mikko.

„Sakkoa saatte ja työstä pois“, huusi mestari.

Topra-Heikki.

„Suus' kiinni, taikka korvalle tulee“, ärjäsin minä, eikä auttanut mestarin mitään. Ja sitten me lähdettiin. Noin parikymmentä potraa poikaa liittyi matkaan.

Mikko.

Minä etupäässä ja Kunnari. Antti se arveli ensin ja kynsi korvallistaan.

Silja.

Mutta seurasi yhtäkaikki?

Mikko.

Tiettyä se! Kun minä sieppasin nutunliepeestä ja vedin vähän matkaa perässäni.

Matlena.

Entä sitten?

Topra-Heikki.

Niin, sitten tultiin konttuorille. Ovi paiskattiin auki ja sisään mentiin, eikä lupaa kysytty.

Mikko.

Kies' avita sitä hetkeä. Insinyöri vaaleni kuin palttina. Arvasi kait, että nyt ei ole hyvä mer-rassa.

Topra-Heikki.

„Onko totta, että työt lakkautetaan?“ minä kysyin. „Vasta kahden viikon päästä“, vastasi insinyöri. „Milläs me sitten elämme?“ minä taas kysyin. „Keväällä ne taas alkavat“, hän soperteli. „Ja hirteenkö menemme siksi aikaa? Tekö meihin hengen puhallatte, sitten kun meitä taas tarvitsette?“

Matlena.

Ähä, se oli oikein. Mitäs osasi insinyöri siihen sanoa?

Topra-Heikki.

Rupesi viekastelemaan. „Hyvä ystävä, emme-hän me siihen mitä voi. Ymmärräthän sen itsekin, rahat ovat loppuneet, täytyy odottaa siksi kuin saadaan“. — „Vai niin“, minä taas vastaan, „eikös herroillekaan nyt talven-aikana sitten palkkoja mak-seta?“

Matlena.

Jumaliste, tuota Topraa, mutta äijän se uskaltaakin.

Mikko.

Ei tänä vielä mitään. Odotahan, saat kuulla!

Matlena.

Noo, Topra! Jatka, jatka!

Topra-Heikki.

Insinyöri koettaa olla mahtava. „Pois paikalla, koska olette noin hävyttömiä“, hän ärjyy. „Ei

mennä“, vastaan minä ja astun lähemmäksi. Insi-nyöri hyppää piironkinsa luokse. „Täytyykö minun ottaa revolveri?“ hän kysyy ja avaa laatikkoa. „Sopiihan koettaa“, tuumailen minä.

Mikko.

Mutta silloin ne jo pakenivat pellolle muut. Kunnari ja Antti ja minä vaan jäimme.

Matlena.

Elä keskeytä, anna Topran kertoa.

Topra-Heikki.

Insinyöri työntää laatikkonsa kiinni taas. „Nooh?“ ilkuin minä, „eipäs siellä tainnut revolveria olla-kaan“.

Mikko.

Ja me kaikki nauramaan siellä takana, täyttä suuta.

Topra-Heikki.

Mutta sitten, se peeveli, viskasi ikkunan auki ja alkoi huutaa kadulle: „Poliis, poliis!“ — „Nyt herkiä hyvällä“, minä varoitin. Vaan ei pahuus totellut. Silloin minä sieppaan miestä niskasta, ja kerrassa se meni permannolle, että jymähti. Va-sara sattui olemaan kädessäni, eikä siinä olisi ar-veltu, ennenkuin olisi kuoliaaksi paiskattu. Mutta nämä toki ajoissa tarttuivat minuun kiinni.

Mikko.

Kyllä olit julman-näköinen sillä hetkellä. Muis-tatkos, Antti? Silmät punaiset ja hiukset pystyssä. Jo minua kamotti.

Matlena.

Kuinkas sitten kävi?

Topra-Heikki.

No, minä hänet heitin irti. Mutta kovasti miehen housut tutasivat vielä jälkeenkäin päin, kun oli kömpinyt siitä ylös.

Mikko.

Sitten poliisit ryntäsivät kimppuun ja olivat ne vähällä viedä Topran putkaan.

Topra-Heikki.

Oho! Ei toki milloinkaan.

Mikko.

Pääsit erillesi, kun me tulimme avuksi.

Topra-Heikki.

Minä niistä olisin suoriutunut yksinkin. Vaikka hyvähän tuo oli että pysyitte luona, ettekä heittäneet minua yksin. Siitä teitä kiitän.

Matlena.

Entäs nyt, Topra?

Topra-Heikki.

Niin nytkö? — Nyt ollaan työstä pois. Paria viikkoa ennen tai jälkeen, sama se.

Matlena.

Mutta mikä teille tulee eteen, kun ei ole työtä, eikä ruokaa?

Mikko.

Siinäpä se on. Kyllähän me yksinäiset aina jonkun neuvon keksimme, vaan joukollisten on hankalampi. Anttia minun varsinkin käy sääli.

Matlena.

Sanos muuta! Tuossa makaa Ville sairaana, Silja istuu resetti kädessä, eikä rahaa sen verran, että saisi sillä apteikista rohtoja. Ja sitten vielä nuo toiset raukat ympärillä nälkäänsä valittamassa. Jo se on kauheata.

Silja (*itkien*).

Ei suinkaan meillä ole tässä muu kuin kuolema edessä, joka-ikisellä.

Topra-Heikki.

Elkäähän itkekö, Silja, elkää itkekö! Kuuletko: ei saa itkeä eikä herjetä epätoivoon. Herran tähden, onhan meitä tässä miehiä, terveitä ja jyrkeviä. Ei suinkaan voimia puutu, vaikka pantakoon vuoria lohkomaan. Ja mekö antaisimme teidän puutetta nähdä? Tämmöiset käsivarret kun meillä on! Ei kuuna päivänä!

Antti.

Mutta mitä taivaan nimessä me näillä käsivarsilla teemme? Sano! Työtä ei saa, vaikka polvillaan rukoilisi.

Topra-Heikki.

Kuule sinä, Antti! Nämä miehet eivät polviaan ryvetä kenenkään edessä, ei, Jumal' aut! Käy kuinka hyvänsä, mutta polvea ei notkisteta eikä päätä kumarreta, muista se!

Antti.

Kun vaan olisi muuta neuvoa.

Topra-Heikki.

Olkoon tai ei, mutt' sitä keinoa emme käytä, vaikka henki menköön. Sillä tavoin ne juuri ovat oppineet, herrat, menettelemään köyhän kanssa aivan kuin itse tahtovat. Vaan nytpäs näytetään, ettei se enää käy. Sanotaan: topp! entinen leikki on lopussa ja toinen leikki alkaa! — Antaahan olla, ajan kulua! Tässä ehkä viimeiset tulevat ensimmäisiksi ja ensimmäiset viimeisiksi. Niin on käynyt maailmassa ennenkin.

Mikko.

Sitä on Topra! Nyt kuulet, Matlena, olenko minä suotta kehunut miestä?

Matlena.

Enhän minä veikkonen sitä väitäkään.

Topra-Heikki.

Mitä varten tekivät meille semmoista vääryyttä! Kaiken kesää tuolla pusersimme hikeä maata har-
ratessa, kiveä kolkuttaessa. Ja kun tuli syksy, niin työstä pois. Eikä armoa ollenkaan, vaikka nälkään nääntyisi joka kynsi. Onko se oikeata tekoa, semmoinen? Minä kysyn, että onko se oikeata tekoa, semmoinen?

Antti.

Ei olekaan. Mutta sanopas se heille, niin kummat tulee. Äskenhän juuri näimme.

Topra-Heikki.

Emme sitä vielä säikähdä. Ei se ollut muuta kuin tulta tappuroihin. Kauvan olemme kestäneet, nyt emme hellitäkään, ennenkuin herrojen pää on tuolla meidän polviemme tasalla. Saavat ne kohta huhailta toisiaan ja kysyä, että onko meitä monta.

Silja.

Ei vihaa eikä vainoa, Topra! Siitä ei hyvä seuraa!

Topra-Heikki.

Mikä on vihaa ja vainoa? Sekö, että pidämme puoliamme? Ettemme anna pakottaa itseämme hirteen? Että tahdomme elää? Eikö se ole joka ihmisen oikeus? Ja emmekö me ole ihmisiä? Mitä?

Silja.

Totta kai. Kukas sen kieltää. Mutta väkivallalla ei mitään voiteta. Joka miekkaan rupee, se miekkaan sortuu.

Topra-Heikki.

Kun sortuu, niin sortukoon. Parempi kuolema kuin kituva elämä. „Emme mitään voita“, päättää Silja? Olkoon! Yks' hävinneen kaikki. Jos menetämme, niin sanokaapa, mitä menetämme?

Antti.

Vapautemme, hyvästä lykystä. Ei paljon tarvita ennenkuin pannaan rautoihin ja paiskataan linnaan.

Topra-Heikki.

Niin, se on totta! Sen ne pakanat vielä voivat tehdä. Eipähän niitä lemmon sikiöitä oma-

tunto haittaa. — Mutta pankoot! Viis' siitä! Kunnan saamme heitä kurittaa hiukan, muusta en välitä. Sillä loppu tästä kurjuudesta tuleman pitää, tavalla tai toisella, niin totta kun nimeni on Topra-Heikki.

Matlena.

Ethän kumminkaan nouse lakia ja yleistä järjestystä vastaan, Topra?

Topra-Heikki.

Semmoinen laki ja semmoinen järjestys! Rikkaita nostetaan, köyhiä poljetaan, laitetaan pauloja eteen joka haaralle. Rikkaita laki suojelee, mutta meitä se vainoo. Ja meidän pitäisi vaan olla nöyriä ja totella. Ei, aikansa sitä kestää, mutta viimein mieli kumminkin myrtyy.

Antti.

Kyllä se niin on kuin Topra sanoo.

Silja.

Mutta, hyvät ystävät, ettekö te Jumalaan enää ollenkaan luota? Niinkauvan kun häneen uskomme ja turvaamme, ei meidän tarvitse peljätä kuolemaa eikä mitään vaaraa, vaan jos hänestä luovumme, mistä silloin avun löydämme? Omin voimin emme pitkälle pääse.

Topra-Heikki.

Jos ristissä käsin istumme, niin Jumala ei leipäpalaa suuhun pistä, se on varma. Eikä hän liioin tuota paperilappua kädessänne rohdoiksi muuta, ruukoilla saatte, vaikka yötä päivää.

Silja.

Jumala välistä peittää kasvonsa, koetellakseen uskoamme. Mutta meidän tulee kärsivällisinä odottaa, kunnes armo jälleen palajaa, eikä langeta epätoivoon, niinkuin minä äsken, ensi hetken heikkoudesta tein.

Topra-Heikki.

Entä kun armo viipyy? Entä kun kurki kuolee, ennenkuin suo sulaa?

Silja.

Se on silloin niin sallittu. Minä tyydyn Jumalan tahtoon, ja otan kiitollisuudella vastaan hänen kädestään niin surun kuin ilonkin.

Topra-Heikki.

Mutta ehkä nyt onkin Jumalan tahto, että köyhä väki nousee rikkaita vastaan? Ehkä heidän mittansa on täysi ja rangaistuksen hetki tullut? Ehkä Jumala aikoo jo lopettaa heidän heikumallisen elämänsä ja kostaa heille kaikki vääryydet. Mitä siihen sanotte, Silja?

Silja.

Voi näitä aikoja, näitä aikoja!

Antti.

Sinulta ei puutu älyä, eikä rohkeutta Topra!

Mikko.

Senhän tiedämme entuudeltakin.

Topra-Heikki.

No, Matlena! Mikä sinut niin totiseksi teki? — Sano jotakin! Sano, sano, eläkä arvele.

Matlena.

Minua pelottaa.

Topra-Heikki (*laskee kätensä hänen kaulalleen*).

Pelottaa? Vaikka minä olen tässä?

Matlena (*nousee*).

Elä, Topra! Ei minua haluta leikki tällä hetkellä.

Topra-Heikki.

Miks'ei haluta?

Matlena (*väistyy*).

Kun olen niin levoton. Sinä syökset itsesi onnettomuuteen, Topra, ja viet nuo toiset mukanas.

Topra-Heikki.

Sitäkö sinä hätäilet? Ooh, mitä vielä! Ei tässä vaaraa ole, tuskin tuleekaan. — Pakenetko sinä minua? Kuule, tyttö? Jos sinä kauvan vehkeilet, niin sieppaan sinut syliini.

Matlena.

Mene pois! Kuinka voit ruveta ilveilemään heti samassa kuin puhut niin tärkeistä asioista. Mene, ja anna minun olla.

Topra-Heikki.

Eikös tämä sitten ole tärkeätä? Aivan yhtä tärkeätä, ei luojan nimessä, vielä tärkeämpääkin. Tärkeintä kaikesta, mitä maailmassa on. — Jumaliste, kuinka kaunis sinä olet, Matlena. Niin kaunis, että oikein päätä huimaa.

Matlena.

Kaikki tytöthän sinun mielestäsi kauniita ovat.

Topra-Heikki.

Ei ne kaikki sentään, ei likimainkaan kaikki. Eikä kukaan niinkuin sinä.

Matlena.

No, ei vaan. Olet hulluna aina siihen, jonka viimeksi näet. — No, Topra, suoriutko tiehesi. Topra, lapset heräävät, hyi, sinua, Topra!

Topra-Heikki (*nostaa ja pitää häntä käsiensä varassa korkealla*).

Hoikka ja kevyt kuin linnun poika (*laulaa*). Kluhman jelu, jelu, Kluhman jelu, jelu, Pulieli luk, luk, hosmak lui. Kluhman jelu, jelu - - -

Matlena.

Laske alas, Topra, taikka minä suutun.

Topra-Heikki.

Kluhman jelu, jelu, Kluhman jelu, jelu, Pulieli luk, luk, hosmak lui. Etpäs suutu! Etpäs, etpäs.

Matlena.

Suutun, totta. Saat nähdä että suutun. Enkä lepy ikänä.

Topra-Heikki.

Jos suutut, niin pidän sinut sylissäni koko yön. Ja halailen aamuun saakka.

Matlena.

Mikko, tule avuksi!

Mikko.

En sekaannu! Kahden asia, kolmannen korva-
puusti.

Otto (*juoksee sisään*).

Poliisit, poliisit!

Mikko.

Missä?

Antti.

Tulevatko tänne?

Topra-Heikki (*laskee Matlenan alas*).

Perhana!

Otto.

Ajoivat kartanolle jo. Nyt olette helisemässä.

Topra-Heikki.

Porstuaan vastaan! Paiskataan maahan.

Otto.

Niillä on revolverit mukana ja sapelit.

Topra-Heikki.

Ja meillä vaan puukot. Saakuri!

Antti.

Mitä tehdään? Sano pian.

Matlena.

Uunille nouskaa. Uunille, heti!

Topra-Heikki.

Se on paras neuvo.

Otto.

Topraa ne vaan kysyivät ja Mikkoa.

Antti.

Eikö minua?

Otto.

Eivät kuulu teistä välittävän.

Topra-Heikki.

No, hyvä! Sitten jäät sinä Antti heitä puhuttelemaan. Vedä, peijakkaita, nenästä, minkä kerkiät (*kiipee uunille*).

Antti.

Koetan parastani.

Mikko (*Topran jäljessä*).

Kun nuo naiset vaan osaisivat pitää suunsa. Etteivät tuhmuuudessaan antaisi meitä ilmi.

Matlena.

Ole huoletta!

Antti.

Punnitse sanojasi, Silja.

Silja.

Valehtelemaan en rupea.

Antti.

Ei tarvitsekaan. Kunhan olet vaiti.

Otto (*katsoo oven raosta*).

Tulevat! Voi, taivasten tekijä (*sulkee oven ja pitelee siitä kiinni*.) Avuksi tänne. Ei päästetä sisään.

Antti.

Joko olette valmiina siellä ylhäällä?

Mikko (*vetää tikapuut jäljessään ylös*).

Jo!

Antti.

Pois, Otto, ovesta!

(*Tirkkonen ja Heikura tulevat sisään*).

Tirkkonen.

Hyv' iltaa.

Antti.

Iltaa, iltaa, vaikka yö tuo piammastaan lie-neekin. Mitäs vieraat näin myöhään hakevat?

Tirkkonen.

Kahta roistoa ajamme takaa. — Olisiko noita näkynyt täällä?

Antti.

Vai roistoja ajatte takaa. Ohho! Näin yösy-dännä sateessa ja tuulessa. Ei mahda olla hauskaa.

Heikura.

Sano vaan lyhyesti, missä ovat. Ei tässä auta mutkisteleminen.

Antti.

Niin, että missäkö ovat? Jospa sen tietäisin, niin sanoisin heti. — Ja saisin varmaan tupakat palkakseni, ehkä juomarahaa vielä lisäksi, vai kuinka?

Tirkkonen.

Kuule, toveri, elä sinä kovin viisastele. Muistatko, mikä edesvastaus siitä on, jos pahantekijöitä hyysäät? Tunnet kaiketi lakia sen verran?

Antti.

Kyllä, herra poliisi.

Tirkkonen.

Niinpä anna ilmi, eläkä laita itseäsi suotta välikäteen. Täällä ne kumminkin ovat nurkissasi, tiedetäänhän me.

Antti.

Tiedättekö? Vai niin! No, tehkää sitten hyvin ja etsikää, herra poliisi.

Otto.

Sängyn alta, esimerkiksi, ja sitten tuolta uunin päältä. Eivätköhän, paholaiset, vaan olekin kii-venneet sinne?

Heikura.

Tuon pojan minä varmaan näin äsken Mäki-Matissa.

Otto.

Minut? Taisipa tulla nyt pieni erehdys. Mäki-Matissa en ole käynyt moneen päivään. Olenkos sitten, sanokaa muutkin.

Matlena.

Kukapa sinun retkiäsi aina tietää, hunsvotti. Missä milloinkin kuljeksit.

Heikura.

Ulkoa sinä kumminkin hiljan olet tullut, koska vaatteesi ovat märät.

Otto.

Ka, hiidessä, märät ne tosiaankin ovat.

Heikura.

Tunnusta pois hyvällä: sinä olit Mäki-Matissa äsken?

Otto.

No, olinhan minä, olin, olin. Koska välttämättä niin tahdotte. Yht'aikaa läksimme pihasta, ettekö sitä nähnyt? Mutta huono teillä on hevonen, kun minä jalkapatikassa pääsin ennemmin perille.

Heikura.

Tänne on vissiinkin oikotie sieltä? — Eikös ole?

Antti.

En suinkaan tiedä.

Tirkkonen.

Et tiedä, et tiedä! Sinä et tiedä mitään. Mutta jospa me sinua opetamme tietämään, lurjus. Annan sinulle kohta tästä sapelistani —

Maiju (*puhuu ja kävelee unissaan*).

Putosivat alas - - - - putosivat - - - - nyt kohosivat - - - - ja rahoja, kultarahoja, hopearahoja - - - - voi, kuinka paljon - - - - kun - - - - pääsisin luokse - - - -

Silja.

Maiju, Maiju, mihin menet? Pois maata!

Maiju.

En yhytä kiinni - - - - ne pakenevat - - - - auttakaa - - - - ne pakenevat - - - -

Matlena.

Mitkä pakenevat?

Maiju.

Rahat, rahat - - - - voi, voi - - - - ne ovat
niin kaukana jo - - - -

Matlena.

Se näkee unta, raukka, äskeisestä sadustaan
(*ottaa häntä kädestä ja vie takaisin penkille.*)
Anna rahojen olla, lapsi, ja nuku rauhassa.

Maiju (*pyrkii vielä ylös*).

Äidille - - - - rahoja - - - -

Matlena.

Ei, elä nouse. Niistä rahoista ei äitisi kum-
minkaan kostu.

Heikura.

Mistä se on, tuo tyttö?

Matlena.

Minäkö?

Heikura.

Niin, ettehan te, tiedämmä, tähän joukkoon
kuulu?

Matlena.

Ei, tuolta minä olen Muonan mökiltä, Kehvon
sahalle päin.

Heikura.

Näytätte niin rehelliseltä. Teiltä varmaan saa
oikeita vastauksia kysymyksiinsä. Tunnetteko erästä
miestä, jota sanotaan Topra-Heikiksi, ja toista, jonka
nimi on Mehtola, Mikko Mehtola?

Matlena.

Tunnen molemmat, vallan hyvin.

Heikura.

Ette ole niitä nähnyt tän' iltana?

Matlena.

Kaksi miestä kulki minun ohitseni äsken, kun tulini tänne. Olisivatko hyvinkin olleet niitä, en osaa sanoa. Kukapa heitä pimeässä tunsin. Pelkäsini ja poikkesini tienviereen, etteivät minua älyäisi. Ja humalassa nuo lienevät olleetkin, koska pitivät niin suurta ääntä.

Heikura.

Kuulitteko, mitä he puhuivat?

Matlena.

Toinen kehui, että oli ottanut jotakuta kau-
luksesta kiinni ja paiskannut lattiaan.

Tirkkonen.

Ne ne olivat.

Heikura.

Mihinkä suuntaan menivät?

Matlena.

Sinne Kehvon sahalle päin, jossa ne enimmiten
aina oleskelevatkin, tuommoiset ihmiset,

Heikura.

Nyt hyvää kyytiä jäljessä.

Tirkkonen.

Odotahan, yhtäkaikki.

Heikura.

Mitä varten? Hullua, että teimmekään tämän kierroksen.

Tirkkonen.

Elähän vielä hätäile. Saisimmekos tuota lyhtyä vähän lainaksi?

Antti.

Kyllä.

Heikura.

Sinä aiot —?

Tirkkonen.

Suynätä paikkoja, ennenkuin tästä lähden. Varmuuden vuoksi.

Otto.

Niin, tehkää se kaikin mokomin. Tuo uunin päällystä varsinkin. Mutta varokaa, Jumalan nimessä, ettei hyppää sieltä mörkö silmillenne.

Tirkkonen.

Suus' kiinni, nulikka!

Otto (*nostaa kaksi sormea lakilleen*).

Käskynne mukaan, herra poliis!

Tirkkonen.

Onhan teillä navetta tuolla pihanpäässä?

Antti.

Navetta siellä on vanhoista ajoista, vaikka me sitä olemme käyttäneet liiterin tapaisena, meillä kun, näet, ei ole lehmää eikä muuta elukkata.

Tirkkonen.

Ja sen takana on sauna?

Antti.

Aivan oikein. Mutta suotta te kulutatte aikaa —

Tirkkonen.

Huoli siitä. Tule Heikura!

Otto.

Jos minä saisin luvan kulkea edellä lyhdyn kanssa ja näyttää herroille tietä.

Tirkkonen.

Ei tarvitse (*menevät*).

Otto.

No, sitten juoksen jäljessä, sillä mukana minun olla pitää. Missäs harakka ellei sian tappajaisissa (*kääntyy ovelle*). Ajöös nu, ajöös nu, solänge. Kuuletteko, te möröt, siellä uunilla! Ajöös, ajöös!

Antti.

Poika sinä, nyt ala lipata.

Otto.

Kommer straks (*menee, kurkistaa vielä oven raosta*). Hyvää yötä, möröt! Makeata unta!

Matlena.

Entäs nyt? Mitä tehdä?

Antti.

Ei mitään, ymmärtääkseni.

Matlena.

Nepä tulevat ja syynäävät uuninpäällystän.

(Mikko ja Topra-Heikki tulevat alas).

Topra-Heikki.

Sukkelaan, sanoi Rusiini, kun sauna paloi.

Antti.

Mitä, mitä? Oletteko hulluna? Palaavathan ne takaisin tuossa paikassa.

Matlena.

Pysykää, herran tähden, siellä.

Topra-Heikki.

Heitäkö odottamassa? Kylläpä käskisi. Me sieppaamme sillä välin hevosen ja lähdemme lietsuun.

Matlena.

Siunaa ja varjele! Heidän hevosesensa?

Antti.

Liiaksi uskallettua.

Mikko.

Kun huomaisi Otto pönkittää heidät saunaan.

Topra-Heikki.

Kiitos, Matlena, sinä puhuit kuin enkeli.

Antti.

Jos lähteä aiotte, niin elkää viivytekö.

Mikko *(katsoo ikkunasta)*.

Topra, hemmetissä, ne jo palaavat saunasta.

Topra-Heikki.

Matlena, lähde mukaan!

Matlena.

Mihinkä?

Topra-Heikki.

Maa suur' ja avara. Totta siellä jonkun kolkan löydämme.

Matlena.

Ja poliisein hevosella. En, en vaikka!

Topra-Heikki.

Hyvästi sitten!

Matlena.

Topra! Mikko, veljeni! Missä ja milloin teitä ensi kerran näen.

Mikko.

Se on tietymätöntä. Ehkä hirsipuussa.

Topra-Heikki.

Mitä höpiset? Hirsipuussa? Kissa siellä keikkukoon, ei mies. — Hyvästi, Silja! Jumalan haltuun! Vilelle toimitan rohtoja, vaikka pääni menköön. Hyvästi! (*ryntäävät ulos*).

Silja.

Voi, hyvä Topra, jos sen tekisitte! Kiittäisin ikäni ja aikani.

Matlena.

Mutta mikä siitä seuraa, kun he vievät poliisein hevosen. Herra Jumala! (*juoksee ovelle*). Mikko, Topra, elkää menkö! Tulkaa takaisin.

Antti.

Hiljaa, Matlena, hiiden kattilassa. Paikollesi pian, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut.

Matlena (*polvilleen Siljan eteen*).

Silja kulta, Silja kulta! He joutuvat kiinni. He tulevat onnettomiksi.

Antti (*ikkunassa*).

Eivät aavista vielä mitään. Hiljakseen vaan astuvat ylös saunalta. Mutta nyt? Ka, ka, jopa tuli kiire. Juoksevat jäljestä. Kyllähän niitä ta-voitatte enää. Peijakkaat, kuinka huutavat. Ehkä täytyy tästä minunkin lähteä katsomaan, mikä siellä on hätänä.

Otto (*hyppää sisään, nauraa, huhtoo käsillään*).

No, nyt se vasta hyvin kävi, ha, ha, ha! Ei tässä maailmassa! Saivat ne kerran pitkän nenän.

Antti.

Hs, poika, elä naura ennen aikojaan (*menee ulos, huutaa*). Mikä tuli? Karkasiko hevonen?

(*Esirippu alas*).

TOINEN NÄYTÖS.

(*Metsäinen seutu. Oikeaan kallio; perällä, puiden takana, järvi. Mikko ja Kunnari lyövät korttia valkean ääressä. Jaara venyy pitkällä syrjässä.*)

Kunnari (*laulaa*).

„Mamma se läksi maanantaina, maanantaina, maanantaina. Koko viikon reisulle, Riti rati, riti rati rallallalalilai, Riti rati, riti rati rallallalalilai,

Rallallalalilali rallallaa“. — „Varoitteli tyttöänsä, tyttöänsä, tyttöänsä, Ettei ne koijarit narrata saa. Riti rati, riti rati, rallallalilalai, Riti rati, riti rati, rallallalilalai, rallallalalilali rallallaa“. — Pata valttia ja tuossa sotamies!

Mikko.

Sen kuningas kaataa.

Kunnari.

Perhana, kun en muistanut koko kuningasta. Luulin sen jo menneeksi.

Mikko.

Vielähän tässä on risti-akkakin.

Kunnari.

Pieni kuin potatti.

Mikko.

Mutta veipä sinulta ässän.

Kunnari.

Soromnoo! (*laulaa*). „Tiistai aamuna kello kuus', kello kuus' ja kello kuus', Tiistai aamuna kello kuus', Olin minä ovensa takana. Riti rati, riti rati, rallallalilai, Riti rati, riti rati, rallallalilai, rallallalilali, rallallaa. — Se oli Annille vallan uus', vallan uus' ja vallan uus', Se oli Annille vallan uus', Rakkauden sattuma. Riti rati, riti rati, rallallalilai, Riti rati, riti rati rallallalilai, rallallalilali rallallaa“.

Mikko.

Myrkky!

Kunnari.

Tappasitko taas? Hva saa ja? Ethän sinä minua voita.

Mikko.

Kun tulee niin huonot kortit aina.

Kunnari.

Sep' sen on. Pannaanpas uudestaan.

Mikko.

Eikä panna. Kylmä on ja nälkä.

Kunnari.

Niinpä otetaan ryyppy, totta lämpenee (*sieppaa pullon takaansa*). Hoo, se on vielä puolillaan (*ryyppää ja tarjoo Mikolle*). Ska de vara? Anna Jaaralle myös. Mitä se mies siellä mököttää taas itseksensä?

Mikko.

Unia näkee.

Kunnari.

Eikä ole kuulevinaan, vaikka hänestä puhutaan. — Jaara!

Jaara.

Mitä te minusta? Antakaa mun olla rauhassa.

Kunnari.

Ota ryyppy!

Jaara.

En huoli.

Kunnari.

Mikä sinua vaivaa mies? Sano meillekin. Puhu suusi puhtaaksi.

Jaara.

Te vaan nauratte ja pilkkaatte, jos puhun.

Kunnari.

Paljon mahdollista, mutta elä siitä välitä. Puhusentään. Noo, joutuun, joutuun!

Jaara (*nousee istualleen*).

Tämä meidän elämämme minua alkaa niin arveluttaa.

Kunnari.

Mitä varten? Eikö tämä ole iloista ja hauskaa? Emmekö ole vapaita kuin taivaan linnut? Saamme tulla ja mennä milloin tahdomme, mihin tahdomme. Maata kun nukuttaa, valvoa kun haluttaa. Lyödä korttia, ryypätä viinaa, hei vaan näitä metsäpoikain päiviä! Kuningas kulta linnassaan ei ole onnellisempi. — Nälkä tosin välistä kiusaa, ja välistä vilu, — mutta kaks' niistä, ei ne haittaa. Jos tinka tulee, menemme kyliin, soittamme, laulamme, tanssimme ja juttelemme kasukuja. Mielellään antavat meille silloin ruokaa ja suojaa; evästävät ja saunoittavat että kyllä kestämme taas joitakuita aikoja. Eikös niin, Mikko, toista tämä, kuin työjuhtain elämä.

Mikko.

Rautatiellä kun olimme, niin kärsimmehän silloinkin vilua ja nälkää. Räsitusta sitten vielä lisäksi.

Jaara.

Mutta elimme ja olimme kumminkin muitten ihmisten tapaan.

Kunnari.

Vaan nyt elämme omalla tavallamme, siinä koko ero. Pahempia emme siltä ole lainkaan.

Juomme kun sattuu, mutta sen tekevät kaikki.
Tänne pullo. Tänne omaan käteeni! Kas noin.
Noin! Noin minä kastelen kaulaa, että voin teille
taasinkin laulaa. — Kuulkaahan:

„Jos tahdot iloa nauttia, niin juo.
Jos tahdot välttää tautia, niin juo.
Sill' viinapa iloiseks' tekee sun mieles,
Niinkauvan kun liikkuu suussa sun kiele,
Niin juo ja laula, ja juo ja laula, niin juo ja laula
ja juo.

Jos olet isältä talon saanut, niin juo.
Jos naapurit ovat sen taanneet, niin juo
Sill' viinan vilja kun pellosto kasvaa,
Niin viinasta ei tarvitse rahoja maksaa
Vaan juo ja laula, ja juo ja laula, niin juo ja laula
ja juo

Sill' pappi se uskosta saarnaa ja juo.
Saaliins' hän pitäjältä kokoo ja juo.
Juustot ja pellavat rouvalleen kantaa,
Sielun autuuden sairaille antaa
Niin juo ja laula, ja juo ja laula, niin juo ja laula
ja juo.

Vallesman' rästiä kantaa ja juo.
Lehmäin korvia leikkaa ja juo.
Välistä antaa hän viikon aikaa,
Sitten hän laittaa ett' vasarat paukkaa
Niin juo ja laula, ja juo ja laula, niin juo ja laula
ja juo“.

Jaara.

Elä tuossa edes loilottele alituiseen, eläkä huuda.

Kunnari.

Kuka estää? Maailmassa tuolla saa ääntää

vaan veroäyriin mukaan, mutta täällä sopii huutaa niin paljon kuin jaksaa. Ei kiellä laki eikä asetus.

Mikko.

Missä hiidessä se Topra viipyy? Evästä sanoi lähtevänsä hankkimaan, mutta jo tuota nyt olisi ennättänyt tuoda sen seitsemän kertaa.

Kunnari.

Tottapa hän tulee kun joutuu. Odotetaan, ei hätäillä. Ties mitä hyvää se sieltä tuo mukanaan.

Jaara (*nousee taas istualleen*).

Lähtääu pois.

Kunnari.

Mihinkä pois?

Jaara.

Mihin tahansa. Kun vaan pääsemme pois täältä metsästä.

Mikko.

Pelottaako sinua?

Jaara.

Pelottaa. Pelottaa niin kamalasti.

Kunnari.

Ha, ha, ha! Ole nyt? Pelottaa, — aika miestä? Ota, velikulta, ryyppy.

Jaara.

Elä naura. Minä viime yönä näin semmoisen näyn, että pöyristää teitäkin, jos vaan kerron.

Mikko.

No, miksi et ole sitä jo tehnyt?

Jaara.

Kun koetin unohtaa. Saada mielestäni tykkäänään karkoitetuksi koko asian. Mutta se ei lähde. Ei vaikka kummia tekisi. Piintyy vaan ja kasvaa ja menee syvemmälle. Olen aivan onneton.

Kunnari.

Kuule, peikkojako sinä näit?

Jaara.

Ei, ei! Ne olivat ihan ilmeisiä piruja. Tuosta tulivat kallion juuresta, hyppivät ja keikkuivat meidän ympärillämme ja ilkkuivat toisilleen, että, „ähä, nuo ne ovat meidän poikia“. Hyi! Kuka sen tietää, vaikka tällä hetkellä meitä kietoilisivat pauloihinsa. Kuolevaiset silmämme eivät vaan kykene niitä näkemään. Lienee ollut erinomainen Jumalan varoitus minulle viime yönä, että hän hetkeksi ne avasi, ja antoi nähdä semmoista, jota muut eivät näe.

Mikko.

Nyt sinä herkiä, Jaara! Iltahämärässä, yötä vasten ei noita puheita mikään kuuntele. Aamulla olisit kertonut, taikka jättänyt järkiään kertomatta, mokomat näyt. Mitä niistä kostuu? Saat meidät vaan kaikki pahalle päälle. — Voi, kun Topra jo tulisi!

Jaara.

Varoitus se oli minulle. Että kääntyisin pahalta tieltä, niin kauvan kuin vielä armon aika on.

Kunnari.

Kuka osaa sanoa, onko susi suorassa vaiko karhu väärässä. Jos me vaellamme sitä leveätä

tietä, joka kadotukseen vie, niin samaa vaeltavat muutkin. Rikkaat, esimerkiksi, jotka elävät heku-massa ja nautinnoissa, luuletkos heidän olevan kai-taisemmalla polulla?

Mikko.

Niin kyllä! Ja olemmeko sitä pait' omasta vapaasta tahdostamme tähän tämmöiseen virkaan ruvenneet? Eikö meitä suorastaan pakoitettu lais-koiksi ja maankulkijoiksi, kun ei annettu työtä? Herrojen syy. Saavat vastata meidän synneistämme.

Kunnari.

Jos tulee tehdyksi, niin! Mutta ei näitä vielä ole niskoillemme pahasti karttunutkaan. Suotta ne pirut vaan Jaaraa säikyttelevät.

Jaara.

Ei ne suotta eikä ilman aikojaan. Sanokaa mitä sanotte.

Mikko.

Laula, Kunnari, taas jotain iloista ja kaunista, että saamme kaikki synkät ajatukset mielestä pois.

Kunnari.

Mitäs nyt laulaisin? Ehkä Orpo-pojasta?

Mikko.

No, vaikkapa siitä.

Kunnari (*laulaa*).

Voi minua poika parka, kuin olen turvaton,
Ikäänkuin taivaan lintu, mi lentoon luotu on.

Lepääpä lintunenkin omalla oksallaan
 Vaan mull' ei maailmassa oo turvaa missäkään.

Emänsä linnun poikaa siivillään suojelee.
 Lumillaan talven tuisku vaan minua peittelee.

Mikko.

Tuossapa Topra tulee, Jumalan kiitos.

Topra-Heikki.

Te huudatte täällä niin että kuuluu kuinka ja kauvas.

Kunnari.

Onko sinulla meille ruokaa? — On! On! Nyt ei hätää enää. Ja vieläpä pannurieskaa! No, ei vaan! Mistä sinä tätä olet hankkinut?

Topra-Heikki.

Syökäähän pois, sitte kerron.

Kunnari.

Tuossa on sinullekin, Jaara. Maistapas, kuinka hyvää! Olla vaan joka päivä tällamoista herkkua! Syntyisi silloin elämä.

Mikko.

Näin makeata pannurieskaa en vielä ikänäni ole syönyt. Kuka lieneekään paistanut?

Kunnari.

Minä arvaan, minä arvaan! Joku rikas talon-tyttö sen on tehnyt. Topra, veitikka, tunnusta heti. Sinä sait taas yhden hempukan mieltymään itseesi. Kummako se! Tuommoinen komea poika

kuin hän on. Sieppaa kenen hyvänsä. Miekkonen! Olisinpas minä sinun sijassasi, kyllä tietäisin, mitä tekisin (*laulaa*). „Riiasin rikkaita, riiasin köyhiä, riiasin molempia. Ja tuosta ma tulin tuntemaan, että rikkaat on rakkaampia“.

Topra-Heikki.

Ole vai, semmoisiinko minä olisin joutunut. Eikö meillä ole tässä tosi edessä, taikka saamme panna hampaat naulaan.

Kunnari

No, heikkari, elähän suutu. Minä olen jo totinen kuin vastarannan kiiski.

Topra-Heikki.

Joko olette ensimmäisen nälkänne sammuttaneet?

Mikko.

Sen verran ainakin, että kuunnella saatamme.

Topra-Heikki.

Niinpä minä teille nyt sanon, ettei tämä vetelehtiminen enää kelpaa. Meidän tulee ryhtyä toimeen, jos mieli jotakin aikaan saada.

Kunnari.

Hyvä juttu! Minä olen mukana vaikka paikalla.

Mikko.

Minä myös. Kun vaan ilmoitat mitä on tehtävä.

Topra-Heikki.

Joka haaralla rikkaat ahdistavat köyhiä. Ja köyhät seisovat vaan ristissä käsin ja pusertavat

itkua. Ei kukaan auta, eikä neuvo. Onko tämä laitaa? Meitäkin tässä neljä tukevaa miestä, luulisi meidän johonkin pystyvän. Mutta eläs vielä! Hyp-pisiä nuolemme, metsiä kierrämme ja päivät menevät hukkaan.

Mikko.

Tuota samaa olen minä ajatellut.

Kunnari.

Mutta kenenkäs on syy? Sinustahan se parhaiten riippuu, Topra, sillä olethan sinä niinkuin päälikkönä tässä komppaniassa.

Mikko.

Niin, sinusta se riippuu.

Topra-Heikki.

Tulen nyt viimeksi tuolta Santalan mökistä, joka kuuluu rikkaan Ruohomäen alle.

Kunnari.

Siellä Ruohomäessä ei ole tyttäriä eikä poikia. Ei nuorta väkeä ollenkaan.

Mikko.

Muttä isäntä eikös ole tunnettu oikein ahneudesta ja ilkeydestään?

Topra-Heikki.

Vanha pakana, koron-kiskuri, mikä lienee. Nyt hän on sanonut ylös Santalaiset mökistään. Ei armoa eikä sääliä, vaikka poloisilla on viisi lasta, kuudes kohta tulossa. Jaakko parka! Kyllä tietää elävänsä, kun semmoisen joukon kanssa saa lähteä mieron tietä vaeltamaan.

Kunnari.

Kyllä tosiaankin. Syysilmoissa vielä lisäksi.

Topra-Heikki.

Ja varsinkin kun hän itse on tupansa raken-
tanut, itse pellot kaivanut kylmään korpeen, mus-
taan metsään. Kymmenen vuotta on mies työtä
tehnyt ja petäjän kuorta järsinyt, saadakseen mök-
kiään kuntoon. Nyt kun tuo alkaisi häntä palkita,
sanoo isäntä: „kontrahti on lopussa, mökki on minun,
lähde tiehesi!“ Eikä ole Jaakolla muuta neuvoa,
kuin pussi selkään, keppi käteen ja pois.

Mikko.

Jo se on kovaa, tuo. Kymmenen vuoden hiet
ja vaivat! Voi, yhtä hyvin. Mutta semmoista minä
olen kuullut Ruohomäen pohatasta ennenkin.

Kunnari.

Miksi antaa omansa käsistään? Veisi kärejiin,
mokoman.

Topra-Heikki.

Isännällä on laki puolellaan. Kontrahdin aika
on mennyt, hän saa tehdä niinkuin tahtoo. Sem-
moiset ne ovat asetukset meillä. Varallisten omai-
suutta kyllä suojelevat, köyhän työtä ne eivät
suojele.

Mikko.

Sietäisi kerran rangaista sitä Ruohomäen hal-
tijaa. Rangaista niin että muistaisi vaan ahdistan-
neensa köyhää ja onnetonta.

Kunnari.

Viskataan ruojaa kivellä päähän.

Topra-Heikki.

Mitäs hyötyä siitä? — Paremman neuvon minä tiedän.

Mikko.

No, sanopas!

Topra-Heikki.

Otetaan häneltä liiat varat pois ja annetaan niille, jotka tarvitsevat.

Mikko.

Mutta kuinkas se käy?

Topra-Heikki.

Minä jo äsken mietin asian valmiiksi.

Kunnari.

Annahan kuulla.

Topra-Heikki.

Kuka teistä on käynyt Ruohomäessä.

Kunnari.

En minä suinkaan.

Mikko.

Enkä minä. Mutta Jaara, joka on tänpuolen miehiä?

Jaara.

Olen käynyt.

Topra-Heikki.

Tunnet väen ja paikat?

Jaara.

Kyllä.

Topra-Heikki.

Vierashuoneet erikseen oikeanpuolisessa rakennuksessa, jossa asuu vaan isäntä ja emäntä?

Jaara.

Niin on. Mutta mitä aiot?

Topra-Heikki.

Kamarissa salin takana ikkuna järvelle päin?

Jaara.

Topra, muista kuolematonta sieluasi! Muista ijankaikkista kadotusta!

Topra-Heikki.

Joutavia. Kun vaan ihmisille pidämme ajassa puoliamme, kyllä sitten helvetissä pirutkin voitamme.

Jaara.

Voi, kauhistusta! Tuossa sen nyt näette. Eikö käy uneni toteen? Topra, Topra, pahat henget sinua kahleihinsa kietovat.

Topra-Heikki.

Elä minua pelkää. Itse olet katkismuksen kahleissa. Paiskaa se kiinni ja pistä housusi taskuun, että pääset vapaaksi.

Jaara.

Kriste armahda sen puheita.

Kunnari.

Niin, mitä sinä oikeastaan ajattelit ehdotella, Topra?

Mikko.

Ettei sinulla vaan olisi jotain kummaa mielessä.

Topra-Heikki.

Vaarallinen yrittys, sen myönnän. Mutta rohkea rokan särpii, nahjukset nuolevat hyppisiään. Eikö totta?

Kunnari.

No niin?

Topra-Heikki.

Sanoithan, Kunnari, että minä olen niinkuin päällikkönä tässä kompaniassa?

Kunnari.

Sanoin.

Topra-Heikki.

Hyvä! Minulla on silloin valta määrätä ja käskeä. Niinpä kuulkaa. Sinä, Kunnari, menet ja pistät riihen tuleen, lahdenpohjassa tuolla. Sitten juokset ylös taloon ja huudat: „valkea on irti“! Mutta varo, etteivät sinua näe. Piilottelet metsässä jossain likellä siksi kuin me muut joudumme paikalle.

Kunnari.

Ettäkö —?

Topra-Heikki.

Sillä välin kun joukko on riittä sammuttamassa, teemme tyhjää talossa. Me Mikon kanssa menemme sisään, Jaara ja sinä jäätte ulos vahtimaan.

Kunnari.

Mutta tuohan on — murhapolttoa ja varkautta.

Topra-Heikki.

Sano sitä millä nimellä hyvänsä. Itsessään ei se ole muuta kuin hyvin ansaittua kuritusta Ruohomäen pohatalle.

Mikko.

Elä hiidessä, Topra! Murhapolttoa ja varkautta — ei tok' ruveta semmoiseen. Ei ruveta, ei.

Jaara.

Arveluttaako teitäkin viimein?

Topra-Heikki.

Te olette hassuja suorastaan. Lopen hassuja. Ei teillä ole ymmärrystä vähääkään. Eikä rohkeutta. Onnettomia nahjuksia, pölkkypäitä. Kuolkaa nälkään, mokomat, ette te parempaa ansaitsekaan. Tai ottakaa pussi selkäänne ja menkää kerjäämään, muuhun te ruojat ette kumminkaan kelpaa. Minä kyllä löydän parempiakin toveria, tai jos en löydä, niin menen yksin. En heitä hyvin kaipaakaan. Ja sen teen vaikka paikalla. Jääkää te rahjukset tänne. Maatkaa kyljellänne, maatkaa ja kuorsnatkaa ja venytelkää luitanne. Ja odottakaa, milloin paistetut varpuset suuhunne lentäisivät. Odottakaa, elkkää pitkästykö.

Mikko.

Topra, hupsu, elä mene! Sitä on tuittupää. Tule takaisin, puhutaan järkevästi asiasta. Oli sinulla muka syytä, noin silmittömästi suuttua. Emmehän vielä edes jyrkästi kieltäneetkään.

Kunnari.

Semmoisen elämän kuin mies nostaa. Haukkuu suut, silmät, korvat täyteen, että oikein tuota jo säikähtää.

Topra-Heikki.

Mitäs te sitten jankkaatte joutavia.

Kunnari.

Kun sinä ehdottelet niin kamalia. Ajatteleppas Topra —

Topra-Heikki.

Se ei enää ajattelemisista parane. Eikä pitkistä tuumista. Päivän selvä asia. Rikkaat meitä ahdistavat, me ahdistamme heitä vastaan. Syntyy vaan tavallinen sota, ja sotaa ovat ihmiset ennenkin käyneet, maailman alusta saakka. Tämä ei ole sen kummempaa. Sodassa ryöväetään, poltetaan, murhataan — suuremmassa määrässä kuin me vähillä voimillamme vielä kykenemmekään. Luvallista kaikki. Voitteko kieltää?

Jaara.

Sinä onneton et ymmärrä enää mitään. Paha henki sekoittaa järkesi. Sinä Jumalan hylkäsit, nyt Jumala hylkää sinut ja jättää sinut perkeleen valtaan. Rukoile, rukoile poloinen!

Topra-Heikki.

Rukoile itse! Mutta rukoile aseillemme siunausta ja että sotavoimamme kasvaisi sekä maalla että merellä.

Jaara.

Lopeta. Sinä Jumalaa pilkkaat.

Topra-Heikki.

Saisimme vaan köyhän väen kokoon, ei enempää tarvittaisi. Se olisi silloin jo valmis. Viha

niissä kytee kaikissa. Kipinän kun heittää, niin tuli syttyy, leimahtaa ja leviää kuin kulovalkea joka haaralle yht'aikaa. — No niin, kuinkas käy? Suostutteko tuumaan, vai menenkö yksin? Päättäkää sukkelaan!

Kunnari.

Mitä sanot sinä, Mikko?

Mikko.

Minä — minä suostun.

Kunnari.

Minä myös. Oli menneeksi, syteen taikka saveen!

Jaara.

Siinä ollaan! Ensin maankiertäjiä, sitten murhapolttajia ja rosvoja. Antaa pahalle sormen, pian se valtaa kädenkin ja viimein koko ruumiin.

Topra-Heikki.

Suus' kiinni, elä mökötä turhia. Me kummin-kin panemme asian alkuun siinä ei auta mikään. Ja tämä ensimmäinen yritys kun onnistuu, sitten jatkamme yhä suuremmalla voimalla. Mutta nyt toimeen, Kunnari!

Kunnari (*säpsähtäen*).

Niin minäkö? Entäs te muut?

Topra-Heikki.

Me tulemme sitten perässä, kun sinä olet sytyttänyt. Riihi tuolla kaukana, siinä ei mitään vaaraa. Sivumennen pistäännyt kuitenkin kartanolla ensin katsomassa, jos nukkuvat kaikki.

Kunnari.

Lähdettiin, sanoi poika-Jussi. Mutta ryyppy ensin ja se kunnollinen (*ryyppää ja menee*).

Topra-Heikki.

Otetaas mekin, ei tee pahaa (*ryyppää ja antaa Mikolle*). No, mikäs Jaaraa vaivaa, kun on pudonnut noin läjään.

Mikko (*laskee pullon pois*).

Se rukoilee.

Topra-Heikki.

Ryyppy Jaara, ja pystyyn sitten. Ole mies!

Jaara.

Jättäkää minut tänne, kun menette. — Taikka ei tänne, ei tänne. Tuossahan ne juuri asuvat, tuossa kalliossa. Voi, minua onnetonta, kun jouduin teidän pariinne.

Topra-Heikki.

Houritko sinä, vai —? Ketkä asuvat tuossa kalliossa?

Jaara.

Ne, ne — en uskalla sanoa.

Mikko.

Ne pirut, joista hän viime yönä näki unta ja joita hän sitten kaiken päivää on hautonut mielessään.

Topra-Heikki.

Heitä hiiteen, elä ole lapsellinen. Aika mies!

Jaara.

Minä käännyn pois, teen parannusta, armahda laupias Jumala, sinä ristiinnaulittu. Päästäkää minua, päästäkää! Päästäkää Kristuksen tähden.

Topra-Heikki.

Niin mekö? Mene herran nimeen. Emmehän me sinusta kiinni pidä.

Jaara.

„Ah, kunne kulkenen, Kosk' tuskaa tuntenen, Mun syntein suurten tähden? Ah, kusta avun löydän? Ei taida kaikki maailma Mult' huojentaa tät vaivaa“.

Topra-Heikki.

Niinpä sinä rohkaiset itseäsi ja seuraat meitä. Etkä rasita mieltäsi turhilla. Niistä ei kumminkaan mitään hyötyä ole. Päinvastoin pikemmin. (*pudistelee Jaaraa*). No, Jaara, kuuletko sinä. Ylös nyt!

Jaara.

Minä nousen, minä nousen. Mutta antakaa mun mennä omia teitäni.

Topra-Heikki.

Minnekä?

Jaara.

Kirkon ovelle menen polvilleni. Jos sieltä vielä armon löytäisin. Löytäisin, löytäisin! Voi, kurjaa minua, voi!

Topra-Heikki.

Tuhat tulimmainen! Tuo se kärsimystä koettelee. Mene sitten, sen vietävä. Mene, mene!

Mene paikalla. Ja kiiruusti nyt, että pääsen sinua näkemästä.

Jaara.

„Ah, kunne kulkenen, Kosk' tuskan tuntenen
Mun syntein suurten tähden. Ah, kusta avun
löydän - - - - (*menee*).

Topra-Heikki.

Jos se pakana menee ja hukuttaa itsensä?
Seis Jaara! Tule takaisin, kuuletkos. Tule, minä
puhun sinulle. Mihinkä se joutui?

Mikko.

Tuoltapäin kuuluu ääni.

Jaara (*ulkopuolella*).

„Jos joukko saatanan on mua vastahan“.

Mikko.

Anna mokoman mennä, että pääsemme hänestä.

Topra-Heikki.

Mutta hän on päästään vialla, miesparka. En
minä laske häntä yksin vaeltamaan.

Mikko.

Topra, kuulitko vihellystä?

Topra-Heikki.

Kunnari! Palaako hän takaisin? Mitä hittoa!

Mikko.

Ja ketä hän siellä tuo mukanaan? Matlena
ja Antti. No, totta tosiaan. (*Kunnari, Antti ja
Matlena tulevat*).

Kunnari.

Nämä tapasin maantiellä, täytyi lähteä heitä tuomaan teidän luoksenne.

Topra-Heikki.

Mutta nyt samaa päätä sinne, johon oli puhe.

Kunnari.

Eikö jätetä vielä toiseen kertaan?

Topra-Heikki.

Ei missään tapauksessa.

Kunnari.

No noh, minä menen (*lähtee*). Tänne, tänne, tokko te sieltä pääsettekään.

Matlena.

Tullaanhan me, jahka joudutaan. Mutta kun on risuja ja kiviä niin paljon. Hyvä isä siunaa! Tämäpä vasta metsää. Repii kasvot ja kädet ihan veriin. Luojan lykky! Tuossa ne nyt arvon ovat.

Mikko.

Meitäkö te etsitte?

Antti.

No, teitä. Matlena ei antanut pahaakaan rauhaa, ennenkuin sai minut mukaansa. Olemme kulkeneet paikasta paikkaan ylt'ympäri, eikä pienintäkään jälkeä. Luulimme teidän jo tykkänään paenneen näiltä mailta.

Matlena.

Yhytimme sitten viimein Kunnarin juur'ikään tuolla tiellä ja rupesimme häneltä kuulustelemaan.

Ette usko, missä tuskassa olen ollut teidän tähtenne, kelvottomat.

Topra-Heikki.

Tuskassa meidän tähtemme? Sinä Matlena? Ja miksi et tullut sitten mukaan kun pyysin? Miksi, sanopas. Kummallisia, nuo tytöt. Vai tuskassa meidän tähtemme. No, käykäähän istumaan tänne valkean luokse, niin saamme rauhassa jutella vähän aikaa. Kas noin! Kertokaapa nyt, mitä teille kuuluu? Kuinka Silja jaksaa ja lapset? Onko Ville parantunut?

Antti.

Eikä ole, huonompi vaan yhä.

Topra-Heikki.

Ohho! Sepä ikävää.

Matlena.

On se niin ikävää ja surkeata, ettei sanoa voi, Kesästä saakka kun raukka on kitunut vuoteen omana. Ja on niin laiha, niin laiha, ettei siinä enää ole muuta kuin luut ja nahka. Suuret silmät sitten, jotka palavat päässä kuin tulikekäleet. Entä Silja parka! Häntä käy vielä enemmän sääli. Ville tuskin enää niin paljon vaivojaan tuntee, mutta äidin sydämelle se käy kipeästi, kun näkee lapsensa tuossa edessään hiutuvan ja huononevan eikä voi auttaa. Ei millään mahdolla.

Mikko.

Etkö sinä ole kääntynyt vaivaishoitoon, Antti?

Antti.

Koetin minä jo sitäkin.

Topra-Heikki.

No, ja mitä he?

Antti.

Haukkuivat ja ajoivat pois. „Vanhemmat parhaassa ijässä“, sanoivat, „eikä kuin kolme lasta. Tehkööt työtä“.

Topra-Heikki.

Pöllöt! Olisit ärjässyt heille, että „antakaa työtä!“

Antti.

Enhän minä. Kiukuissaan nuo olivat ilmankin.

Topra-Heikki.

Tietäähän niiden, möhömahojen. Tyhmiä, että pää kolisee.

Matlena.

Mitä työtä Silja sitten voisi tehdä, jos saisikin. Toinen lapsi kätkyessä, toinen sairaana. Itse huojuu siinä niiden väliä kuin varjo. Nääntymäisillään valvomisesta ja nälästä.

Topra-Heikki.

Ja minä kun niin lupasin toimittaa apua. Rahaa sekä rohtoon että ruokaan. Eikö Silja sanonut, että: „sen verran oli siihenkin luottamista“.

Antti.

Voi veikkonen! Ymmärtäähän Silja, ettei sinulla ole, mistä laitat.

Topra-Heikki.

Minäpä toimitan; minä hankin vaikka kiven kolosta. Odotahan siunaama hetki vaan. Ville saa

rohtoja, ja leipää saatte kaikki. Sinulle, Matlena, ostan uuden, kauniin huivin. Silkkisen semmöisen, pitkällä ranssuilla. Kuinka sanoitkaan äsken. Että olit tuskassa meidän tähtemme? Minunkin, niinkö? Ei Mikon ainoastaan?

Matlena.

Molempain, tietysti, koska olitte yhdessä matkassa.

Topra-Heikki.

Surettaisiko sinua, Matlena, jos minulle pahoin kävisi? Vastaapas oikein rehellisesti.

Matlena.

Surettaisi kyllä. Hyvinkin.

Topra-Heikki.

Sinä pidät minusta sitten? Pidäthän? Kuule, pidäthän pikkuisen edes?

Matlena.

Kaikkia sinä tahdot tietää.

Topra-Heikki.

Tämän vaan. En enempää. En mitään sen enempää. Pidätkö sinä minusta?

Matlena.

No, pidän, pidän, pidän! Tyydytkös nyt?

Topra-Heikki.

Tyydyn! Tyydyn! — Mutta sano se vielä kerran!

Matlena.

Kuurolle ei kahta saarnaa saarnata.

Topra-Heikki.

„Pidän, pidän, pidän!“ Niinhän se oli? „Pidän, pidän, pidän!“ Voi, kuinka se tuntuu hyvältä. Annan palttua koko maailmalle. Matlena, tule istumaan tänne polvelleni. Tule, että on lämpöisempi.

Matlena.

Johan tuli. Lämmin minulla sitä pait' on liiaksikin.

Antti.

Ei se ole Matlena tuntenut vilua eikä nälkää tällä matkalla.

Matlena.

Kun en ole nukkunutkaan yhtä ainoata yötä siitä saakka, kuin nämä karkuun läksivät.

Topra-Heikki.

Kuuletkos, Mikko, hän ei ole nukkunut yhtä ainoata yötä meidän tähtemme. Etkö sinä ole onnellinen, mies? Lurjus, kun pidetään sinusta niin suurta huolta. Sinusta ja minusta, näes. Mitäs enempää vielä pyydät?

Mikko.

Hm —

Topra-Heikki.

Hm — hm! Mitä hm?

Mikko.

Arvelen, ettei sillä elä.

Matlena (*naurahtaen*).

Siinä olet oikeassa, Mikko.

Topra-Heikki.

Sillä elää! Minä sanon, että sillä elää! Annan palttua koko maailmalle enkä välitä mistään muusta kuin sinusta, Matlena. „Pidän, pidän, pidän!“ -- Niin, sanopas se vielä kerran, Matlena. Yhden ainoan kerran vaan. Kuiskase tuohon korvaan.

Matlena.

Sinä olet hassu. Ihan vissiin sinä olet hassu.

Topra-Heikki.

Olenko minä? Niin, ehkä olen, ehkä tosiaankin olen. Mutta mitäs pahaa siinä? Kun sinä minusta vaan pidät, Matlena, vähät muusta. — Anna, että panen pääni tuohon polvellesi, tuohon noin. Annathan, hyvä, rakas tyttöseni, annathan sinä? Pikkuruikkuseksi ajaksi edes. Enhän minä kauvaksi pyydäkään. No, Matlena, elä väisty pois. Raskitko kieltää? Sen verran tuota voinet minulle mieliksi tehdä, minä kun sinun tähtesi menisin vaikka tuleen. No niin, no niin! Sillä lailla! Voi, sinä korkea kuningasten kuningas! Lieköhän taivaassa autuaitten sieluilla niin suurta onnea, kuin minulla, syntisellä tässä nyt. Arvaas, kuinka paljon minä sinua rakastan, Matlena? Arvaas.

Matlena.

Ehkä niin paljon, että tekisit minut onnettomaksi. Sehän se tavallista. Poikain rakkaus johtaa tytöille Hämeenlinnaan tien.

Topra-Heikki.

Oho! Kautta taivaan ja maan! —

Matlena.

Mutta olepas, hyvä Topra, jo hiljaa. Minulakin olisi puhumista, mutta sinä et anna suunvuoroa etkä malta kuunnella.

Topra-Heikki.

Puhu, armas! Nyt kuuntelen vaikka tuomio-päivään asti.

Matlena.

No, saadaanpas nähdä. Mikko, kuuntele sinäkin, eläkä vilkuile sinne taaksesi alinomaa. Asia koskee sinua yhtä paljon.

Mikko.

Minua? Tulenpa sitten likemmäksi. Kas niin! Ala jutella, minä olen valmis.

Matlena.

Sitä ajattelin vaan sanoa, että mitä hyvää teille lähtee tästä kuljeksimisesta. Asettuisitte yhteen kohti, eläisitte ihmisiksi ja herkiäisitte pois maita, metsiä kiertelemästä.

Topra-Heikki (*laulaa*).

„Kirjeen mä kirjoitin kullalleni ja toisen tuomarille, Kirjeen mä kirjoitin kullalleni ja toisen tuomarille. Että tahdotkos sa neiti tulla tälle juomarille“.

Matlena.

Tuossa oli! Etpäs voinutkaan talttua kuuntelemaan.

Topra-Heikki.

Siunaa ja varjele! En muistanut. Mutta nyt!
Nyt vaikenen kuin muuri.

Matlena.

Niin, herkiätte pois maita, metsiä kiertelemästä ja tulette meidän mukanamme sinne, omalle puolelle. Antin tuvassa on kyllä sijaa teille molemmille.

Mikko.

Ja mitä me siellä tekisimme? Istuisimme nurkassa, kädet ristissä ja kiristäisimme suolivyötä, niinkö? Kiitoksia paljon!

Matlena.

Ei teille siellä pahemmin nälkä tulisi kuin täällä metsässäkään. Ja olisihan lämmintä ja suojaa yhtäkaikki.

Mikko.

Mutta avarassa maailmassa jotain hommaa. Ellei yksi neuvo auta, niin totta toinen.

Antti.

Sitä minä jo Matlenalle sanoi. Kuka nuoren miehen sijasta viitsii yhteen kohti asettua ilman työtä ja ruokaa. Joukollisen on eri asia.

Matlena.

Vaan paleltuvathan ne, kun tulee talvipakkaset ja tuiskut.

Topra-Heikki.

„Pidän, pidän, pidän!“ Ei, minä en osaa sanoa sitä niin suloisesti kuin Matlena. En vaikka. „Pidän, pidän, pidän —!“

Matlena.

Varsinko sinä tahallasi teet kiusaa, Topra? Tuon kun olisin arvannut, niin —

Topra-Heikki.

Mitä niin —?

Matlena.

Niin en sitä sanaa olisi suustani päästänytkään.

Topra-Heikki.

En virka enää mitäkään. En tuon koomin. Pane kätesi huulilleni, että pysyvät varmemmin kiinni. Missä sinun kätesi on? Tänne, laps' kulta. Herran terttu, kuinka se on kylmä. Anna kun lämmitän.

Matlena.

Mitä sinä, Topra, arvelet? Eikö ole parasta seurata minun neuvoni?

Topra-Heikki.

Parasta, tietysti, parasta. Vaikka en minä, totta puhuen, kuunnellut äsken niin tarkkaan, että oikein tietäisin —

Matlena.

Tuommoinen sinä olet. Et välitä pyynnöstäni ollenkaan.

Topra-Heikki.

Enhän minä voinut, kun olin niin onnellinen tässä polvellasi. Sitä vaan ajattelen, että kuinka paljon sinä minusta pidät, Matlena? Pidätkö yhtä paljon kuin veljestäsi, Mikosta? Vai pidätkö enemmän?

Mikko.

Topra! Ylös! Pian!

Topra-Heikki (*kavahtaa istualleen*).

Hei, mikä hätänä? (*huomaa valkean*). Ah —!

Matlena.

Tulipalo!

Antti.

Mikähän siellä palaa?

Matlena.

Kuinka se kiihtyy! Tuota, tuota! Näettekö noita tulikieliä, kuinka korkealle ne nousevat? Ja semmoista paksua savua! Tuntuu niin kamalalta, että oikein vapisuttaa. Topra, tule katsomaan!

Topra-Heikki.

Mitäs siinä katsomista. Riihi se vaan on.

Antti.

Vahinkoa parhaiksi. Varsinkin jos sattuu olemaan eloa sisässä.

Mikko.

No, Topra —?

Topra-Heikki.

Odota! Vielähän tässä on aikaa.

Mikko.

Ei niinkään. Kuule, ei niinkään.

Antti.

Ettäkö mentäisi sammuttamaan? Mahtaisi siellä apu olla tarpeen.

Mikko.

Mies hoi, mitä sinä ajattelet?

Topra-Heikki.

Suus' kiinni! Ja anna minun olla rauhassa.

Mikko.

Jopa sinä olet kummallinen ihminen - - -
Jätetäänkö sitten kaikki sikseen? Niinkö tahdot?

Matlena.

Mikä sinua vaivaa, Topra? Oletko kipeä?

Topra-Heikki.

On niin kurjaa tämä elämä. Niin kurjan kurjaa! Ja me ihmiset olemme kuin petoja. Raatelevia, verenhimoisia petoja. Susia, tiikeriä, lohikäärmeitä, hyi! Toinen väijyy toistaan, ryövää ja ryöstää. Ei aikaa, eikä armoa, vaikka henki menköön. Semmoisia me olemme. Ja semmoista on elämä. Mitä varten tänne lienemme syntyneetkään? Mitä varten olen minä maailmaan tullut? Onko hyötyä minusta yhdellekään ihmiselle? Ja kaipaisiko kukaan jos pois olisin jäänyt?

Mikko.

Nyt siellä jo on joukkoa, koska kuuluu huutoa tänne saakka.

Topra-Heikki.

Niin, sanokaapa se. Kuka kaipaisi? Kenellekä olen hyödyksi? Nimittäkää yksi ainoa ihminen, jolle olisin jotain hyvää tehnyt.

Matlena.

Mistä nuo ajatukset juuri tällä hetkellä?

Antti.

Eihän, velikulta, ole sinun syysi. Halua sinulla kumminkin olisi auttaa, jos kellä. Sen tiedän.

Topra-Heikki.

Onko minulla edes sitäkään?

Mikko.

Ei nyt enää. Ennen kyllä.

Topra-Heikki (*hyppää ylös*).

Ettäkö olisi mennyttä? Valehtelet, ruoja! Minä näytän, että on jäljellä sekä halua, että kykyä. Siljan pelastan ja lapset. Ei kuole Ville jos rohdoista apu lienee. Eikä Santalan joukko maantielle jää, vaikka ajettaisiinkin heidät mökistään. Saavat toisen sijaan ja paremman. Nyt tule, Mikko, jos tulet. Ellet tule, niin jää tänne.

Mikko.

Minäkö en tulisi. Kun aikoja sitten tahdon sinua lähtemään. Emmekö tuota lieneekin jo myöhästyneet.

Antti.

Sammuttamaanko menette? Jos lähtisin minä mukaan? Kai siellä miehiä kysytään?

Topra-Heikki.

Ei, — ole Antti täällä Matlenalla toverina. Me emme kauvan viivy. Tuota pikaa tulemme takaisin.

Matleña.

Niin, minulla toverina, kaiken mokomin. Enhän minä toki hirviä täällä yksin olla, pimeässä metsässä.

Antti.

No, yhden tekevä. Olen sitten pitkälläni sen aikaa! Ahhah! Hyvää se tekeekin. Väsyttää minua nyt oikein kovasti.

Topra-Heikki.

Hyvästi, Matlena, anna minulle kättä!

Matlena.

Hyvästi!

Mikko (*kulissien takana*).

Ala joutua, Topra!

Topra-Heikki (*puristaa Matlenan käsiä*).

Sinun tähtesi. Ja Siljan ja Villen tähden. Heidän tähtensä, siellä Santalassa. Kaikkien kärsivien tähden.

Matlena.

Mitä puhut?

Topra-Heikki.

En mitään. Hyvästi! (*menee Mikon jäljessä*).

Matlena.

Aina se on niin kummallinen „Sinun tähtesi. Ja Siljan ja Villen tähden. Heidän tähtensä, siellä Santalassa. Kaikkien kärsivien tähden!“ — Hm. Ota siitä selvä. — Ei, mutta tulkaapas katsomaan, Antti, kuinka hirveästi se nyt leimuaa. Koko taivas on punaisena. Tulkaa nyt tänne!

Antti (*pitkällään*).

Johan minä äsken näin.

Matlena.

Äsken se ei vielä likimainkaan ollut tuollaisessa voimassa. Kuuletteko sitä huminaa ja paukkinaa? Ja ihmiset kun riehuvat aivan tulen keskessä. Niillä on hätä, raukoilla. Jos olisimme sentään menneet apuun mekin. Mitä, Antti! Vie-lähän ennättäisimme.

Antti.

Pysytään paikoillamme, kun kerran jäimme. Pelastaa siellä ei kumminkaan enää voi, eikä se liioin sammu ennenkuin on palanut poroksi.

Matlena.

Minuapa alkaa niin pelottaa.

Antti.

Mikä sitten? Tuoko tulipalo?

Matlena.

Ei, vaan kun olemme näin kahden täällä synkässä metsässä.

Antti.

Entäs tätä. Olet kai sinä usein ollut metsässä yksinäsinäkin, saatikka sitten toisen kanssa.

Matlena.

Niin, kotipuolella, jossa tuntee joka kiven ja kannon. Mutta nyt! Vieraassa paikassa, pilkkoisten pimeässä. Onko kumma, jos kamottaa.

Antti.

Rupea maata niinkuin minä. Luulisihan sinuakin jo raukaisevan (*haukottelee ja vetää hattunsa kasvoilleen*).

Matlena.

Hyvänen aika! Minäkö tällä haavaa malttaisin olla pitkälläni ja ummistaa silmiäni (*menee perälle*). Se vaan suurenee yhä. Voi, kauheata! Kipinöitä lentää kauvas tuonne, järven toiselle puolelle (*kääntyy ja tulee takaisin*). Sanoivatko ne, Antti, kenenkä tuo riihi on? — Antti! — Kas niin, hän nukkuu - - - - Ei tiedä enää maailmasta mitään - - - - Ei enemmän kuin pölkkyy tuossa - - - - Nyt olen aivan yksin - - - - Ja yö lähestyy - - - - sydän-yö - - - - Täällä alhaalla pimenee pimenemistään, vaikka taivaalla kajastaa tuli - - - - Pelottaa - - - - pelottaa niin kamalasti - - - - voi, kun tulisivat takaisin, Mikko ja Topra. — Ei, mitä hätäilen suotta. Eihän tämä ole sen kummempaa. Mikko ja Topra tulipaloa sammuttamassa, me Antin kanssa sill'aikaa metsässä likellä. Vähän ajan päästä päivä valkenee, siksi tulipalokin sammuu ja he tulevat takaisin - - - - Ei tässä ole hätää minkäänlaista. Hupsu, kun pelkään suotta - - - - Ei hätää minkäänlaista - - - - Kun en vaan kuuntele enkä katsele - - - - Parasta tosiaankin, että seuraan Antin neuvoa ja koetan levähtää

Jaara (*tulee juosten; sieppaa palavan kekäleen ja katselee ympärilleen*).

Onko siellä ketään?

Matlena (*parkaisee*).

Kuka se on?

Jaara.

Matlena, tekö täällä? Missä Topra ja Mikko ja Kunnari?

Matlena.

Herra ihme, kuinka te minua säikytitte, Jaara. Mutta hyvä, että tulitte. Minua niin pelotti, kun Antti nukkui, eikä ristittyä ihmistä ollut koko metsässä paitsi minua. Käykää tänne istumaan niin kauvaksi. Kai ne kohta palaavat.

Jaara.

Se polttaa tuo kekäle. Polttaa, polttaa.

Matlena.

Pankaa pois. Mitä pitelette sitä kädessänne?

Jaara.

Helvetissä polttaa kauheammin. Paljon kauheammin. Ja ikuisesti. Ei sammu tuli koskaan. Siellä ritisee ja rätisee, ja poukat lentelevät, kun piru sieluparkoja sinne viskelee. Ooh sitä itkua ja valitusta, sitä hammasten kiristystä. — Matlena, koetelkaas tuota paikkaa sormellanne. Tuota noin!

Matlena.

Koetelkaa itse. En minä halua sormeani kärkeä.

Jaara.

Polttaa, polttaa. Ooh!

Matlena.

Mutta johan te olette hullu. Patahullu suorastaan. Heittäkää menemään se kekäle. Taikka antakaa tänne. Noh, nyt ei polta enää.

Jaara.

Nepä vetävät meitä köysillä, kiskovat ja repivät. Ja vievät sinne, ikuisen tuleen.

Matlena.

Ketä vetävät? Ja ketkä vetävät?

Jaara.

Pahat henget vetävät. Ei teitä. Mutta Mikkoa ja Topraa ja Kunnaria ja minua. Minua varsinkin. Eivät jättäneet kirkon portaillakaan rauhaan, vaikka polvillani rukoilin, itkin ja luin virsiä.

Matlena.

Heretkää! Mitä puhetta tuo on? Rupean jo pelkäämään teitä.

Jaara.

Papin luokse olisin mennyt, mutta hän asuu kaukana, järvien takana. Eikä ole venettä.

Matlena.

Hyvä Jaara, te olette varmaankin sairas. Te houritte.

Jaara.

Mutta vallesmanniin? — Miksi en sitä ennen älynnyt?

Matlena.

Sielullenneko luulette vallesmannin rauhaa antavan?

Jaara.

Kun kiüsattaisiin ajassa. Ruoskittaisiin. Pidettäisiin vedellä ja leivällä. Vankina, rautakahleissa. Eikö sillä syntivelkaansa maksaisi, että saisi sitten armoa haudan tuolla puolen? Matlena, sanokaa? Kun kituisi, kärsisi aina kuolemaan saakka, eikö viimein jo lauhtuisi kaikkivaltiaan viha?

Matlena.

Menkää johonkin taloon, Jaara. Pyytäkää yö-sijaa ja ruvetkaa levolle. Onko likellä semmoista sopivaa?

Jaara.

Ettei kadotukseen joutuisi, vaan saisi armon - - -

Matlena.

Ruumiinne vapisee. Te olette kovin kipeä. Menkää, hyvä Jaara, jos suinkin vielä jaksatte. Menkää!

Jaara.

Minä menen, minä menen. Annan ilmi kaikki ja pyydän rangaistusta. Niin minä teen. Hyvästi! (*menee*).

Matlena.

Ei hänen laitansa ollut oikein. Saattaa häntä ehkä pitäisi. Antti, nouskaa ylös. Antti, kuuleteko, Antti! Suuri luoja, eikö hänessä enää ole henkeä (*pudistaa ja kiskoo häntä*) Antti, hoi, Antti!

Antti.

Ota pois lapset, Silja. Ne jäivät sinne tuleen. Juokse, juokse!

Matlena.

Herätkää, Antti!

Antti.

Tupa ilmivalkeassa ja lapset sisässä, kaikki kolme.

Matlena.

Antti, Antti! Voi, että hänen pitää nukkua noin sikeässä.

Antti.

Silja makaa kuin kuollut. Eikä nouse autta-
maan. Ooh, tuo hirsi painaa - - - en pääse ylös
- - - Mitä nyt? Mitä, mitä?

Matlena.

Joko nyt viimeinkin selviätte unestanne?

Antti.

Ku-ku-kuka se on?

Matlena.

Minä, — Matlena. Ettekö enää tunne?

Antti.

Jaha! Jaa, Matlena. Niin, niin, jo minä.
Mehän olemme matkalla.

Matlena.

Oletteko nyt ihan valveilla? Ymmärrätekö,
mitä puhun?

Antti.

Kyllä. Puhukaa vaan.

Matlena.

Jaara hoippuroitteli tässä äsken niin sairaana,
että hourasi. Käskin häntä yösijaa hakemaan jos-
tain talosta. Muttä nythän te nukutte taas, ettekä
kuule mitään. Antti!

Antti (*torkkuen*).

Kyllä, kyllä - - - - Yösijaa talosta - - - -
Niin - - - - hyvähän se oli - - - -

Matlena.

Meidän pitäisi mennä viemään häntä, jos saisimme hänet kiinni, hän oli niin huono. Mitä arvelette? Antti, vastatkaa!

Antti.

Mitäkö arvelen? En mitään. En yhtikäs mitään.

Matlena.

Niin, te ette tiedä, mistä on kysymyskään. Sama jos puhuisin kalliolle tuossa.

Antti.

Sanokaas uudestaan.

Matlena.

Olkoon. Ennenkuin teitä saisin liikkeelle, on hän ehtinyt niin kauvas, ettemme häntä enää löytäisi kumminkaan.

Antti.

Eikös ole tulipalo jo vähenemään päin, vai kuinka?

Matlena.

On, luulemma, koskei kajasta taivas niinkuin äsken. Lähtääkö rannalle päin katsomaan?

Antti.

Ei häntä viitsitä. — Surma, kuinka minua yhä nukuttaa. (*pitkälleen*).

Matlena.

Elkää ruvetko maata. Valvotaan yhdessä ja odotetaan - - - - Siellä risahtelee, kuuletteko? - - - - Topra! - - - - Hyvä, että tulit. Nyt en pelkää enää.

Topra-Heikki (*tulee kiireesti*).

Missä Antti?

Antti.

Täällä.

Topra-Heikki.

Joutuun kotiapäin. Tässä lompakko. Osta rohtoja, ruokaa niin paljon kuin tahdot. Ei — rahat vaan sinulle, lompakko pois (*heittää sen metsään*). Tuonne menköön! Nyt pistät povitaskuusi nämä.

Antti.

Rahoja — ? Noin paljon? Kuule, minä en ymmärrä —

Topra-Heikki (*kiukkuisesti*).

Pistä povitaskuusi, minä sanon, Tuhannen tuhatta, mitä sinun pitäisi ymmärtää sitten?

Antti.

No noh! Herra siunaa, saanhan ne sinne vähemmälläkin.

Topra-Heikki (*tyyneemmin*).

Ja nyt luista tielle. Niinkuin olisit jo.

Antti.

Entä Matlena? Ja Mikko ja sinä?

Topra-Heikki.

Me tulemme sinne myöskin, päivän päästä tai parin. Mene suoraan kotia, elä poikkea mihinkään.

Antti.

En, en. Mutta olisin minä yhtäkaikki halunnut tietää - - - -

Topra-Heikki (*tekee kärsimättömän liikkeen*).

Antti.

No, sama se. Olkoon, siksi kuin tapaamme. Hyvästi, niin kauvaksi.

Topra-Heikki (*jää katsomaan hänen jälkeensä*).

Matlena (*tukehtuneella äänellä*).

Topra!

Topra-Heikki (*ei kuule*).

Matlena (*kovemmin, tuskallisesti*).

Topra!

Topra-Heikki (*kääntyy äkkiä*).

Matlena! - - - - Niin, olethan sinä täällä - - - - Sinä olit levoton meidän tähtemme - - - - et saanut unta, läksit hakemaan - - - - Istutaan tänne, Matlena, elä pelkää, en minä tee sinulle mitään pahaa. En tule varsin likellekään: täällä kauvempaa istun täällä näin - - - - Katselen sinua ja lepään ja unohdan koko maailman - - - - jätän mielestäni pois kaikki - - - - Matlena, uskotko että Ville nyt paranee, kun saa rohtoja? Ja uskotko että Silja tulee iloiseksi? - - - - Eikö se pikku Maijukiin ole kipeä? Laiha hän ainakin on ja nälkiintynyt, raukka, mutta nyt hän saa ruokaa, saa syödä vatsansa täyteen - - - - ehkä, ensi kerran elämässä. Eikö se, ole onnellista, Matlena? Etkö sinäkin ole siitä iloinen? Sinä et vastaa mitään. Mikä sinun on, kun sinä et vastaa mitään?

Matlena.

En tiedä. Tulin äkkiä niin kauhean levottomaksi - - - - Tämä pimeys ja tämä yksinäisyys

täällä metsässä - - - Emmekö lähde pois? - - -
Etsitään ylös ihmisiä ja taloja, mistä vaan löydämme.

Topra-Heikki.

Ihmisiä, taloja? Vai niihin sinun mielesi palaa. No, mene sitten. Mene, mene! Mene sukkelaasti, juokse! Mitä sinä viivyttelet?

Matlena.

Topra, kuinka voit äyskiä noin? Enhän minä sinua jätä.

Topra-Heikki.

Ooh, jätät kyllä. Vallan halusta. Noin siivo ja sävyisä tyttö, mitä se välittää tällaisesta rutjusta, maankulkijasta, roistosta. Pois hän haluaa, oikeitten ihmisten luokse. Elää ja olla niinkuin muutkin lämpöisessä kammarissa - - - Rehellisellä tavalla hankkia elatuksensa. Esimerkiksi sillä tavalla, että koettaa päästä rikkaaseen naimiseen. Panee sitten köyhän tekemään työtä, mutta itselleen ottaa ansion ja sylkee työntekijää vasten silmiä. Niin tekee siivo ja rehellinen ihminen. Mutta tällaiselle miehelle kuin minä, hän nyrpistää nenäänsä ja sanoo: pois tieltä. No niin, hyvä fröökkinä, mitä te odotatte? Enhän minä ole tiellänne, nouskaa vaan ylös ja menkää suoraan tuohon suuntaan, niin maantielle pääsette vallan pikaa. Tulisin saattamaan, mutta ettehan te tällaisen kanssa ilkiä pimeässäkään kulkea - - -

Matlena.

Mitä varten minua noin kiusaat, Topra? — Ehkä sinut todenperään jätänkin, koska noin häijyksi rupeat.

Topra-Heikki.

Siitäkö syystä muka jätät, että olen häijy? E-ei! Elä uskottele semmoisia. Sinä tahdot vaan päästä minusta, siinä koko asia. Mutta vika, tietysti, kumminkin on minussa. Ymmärrän, ymmärrän! Sinä olet itse viattomuus, eikö niin? Noh, mitä siinä viivyttelet vielä. Pelkäätkö, että tulee minulle ikävä? E-ooho! Ei ikävä, ei pikkuistakaan. Tuommoisia tyttöjä on maailmassa yltäkyllin minun varaltani, riittää vielä toisillekin antaa - - - Matlena - - - itketkö sinä? - - - Kuule, Matlena - - - Niinkö olen pahoittanut sinun mielesi?

Matlena (*hiljaa*).

Mitäpä sinä siitä välität.

Topra-Heikki.

Voi, mikä kelvoton ihminen minä olen. Ilkeä, pahasisuinen, semmoinen. Anna anteeksi, Matlena, anna anteeksi. Minä teen, mitä tahdot, saatan sinut taloon, muiden ihmisten luokse, käännyn sitten takaisin.

Matlena.

Ei, ollaan täällä. En minä sinne mene, ilman sinua, sanoinhan sen jo.

Topra-Heikki.

Miks'et menisi, Matlena? Parempi on sinulle, kun eroat minusta ajoissa. Jätät minut oman onneni nojaan. Sanon sen suoraan. Näes, minä olen tuommoinen rauhaton tuittupää. Voi, jospa olisi siinä kaikki. Mutta minä olen ehkä vaarallinen ihminen, pahantekijä, jota jahdataan korvesta kor-

peen kuin sutta ikään. Minä vetäisin sinutkin onnettomuuteen, Matlena. Ei, ennemmin kärsin yksin — tulkoon mitä tuli! Lähde nyt, minä vien sinut lähimpään taloon.

Matlena.

En lähde, en jätä sinua, sanon sen vielä kolmannen kerran. Jos olet onneton, silloin juuri ystävää tarvitsetkin. Minä seuraan sinua, Topra, minne menet, eipähän minua mikä sido. Se on päätetty! Nyt en sinusta erkane, paitsi jos väkisin ajat minut luotasi.

Topra-Heikki.

Matlena, sinä et tiedä, mitä puhut. Seuraat minua, sanot! Et erkane minusta? Ja se on luja päätöksesi? Ei, minä vallon hämmennyn. Missä minä olen? Ja mikä minä olen? Sanoitko sinä, Matlena, että rakastat minua? Että tahdot tulla minulle? Minulle? Ikuiseksi toveriksi?

Matlena.

Niin, jos huolit.

Topra-Heikki.

Jos huolin? Siitäkö se vaan riippuu? — Ei muusta? Sinä tulisit minulle, vaikka olen niin köyhä, ettei ole muuta kuin kaksi tyhjää kättä? Ja vaikka olen tämmöisenä hylkynä, tarpeettomana miehenä maailmassa?

Matlena.

Mitä minä siitä välitän. Eihän se ole sinun syysi.

Topra-Heikki.

Ei tosin olekaan. Tiedäthän sinä, että olin kova työntekijä. Etten säästänyt voimiani, enkä laiskotellut.

Matlena.

Ja että kykenit mihin toimeen hyvänsä. Sen sanoivat kaikki yhdestä suusta. Enkö sitä tietäisi! Ennenkuin tunsinkaan ja ennenkuin meidän paikkakunnalle tulitkaan, kuulin sinua jo mainittavan parhaimmaksi työmieheksi koko maassa.

Topra-Heikki.

Eikä suotta, sen uskallan sanoa. Näillä käsillä on tehty työtä. Ja ne vielä työhön pystyvät. Ellei niitä Suomessa tarvita, niin tarvitaan ehkä muualla. Matlena, tiedätkös mitä? Me lähdemme Amerikkaan. Sen teemme. Kuinka tyhmä olen ollut, kun en sitä ennen tullut ajatelleeksi. Niin, Amerikkaan me lähdemme. Siellä ei puutu työtä. Eikä siellä tekevä käsi tykjäksi jää. Matlena, kevät-talvella me jo lähdemme. Kärsitäänhän sinne asti. Eikö niin? Kevät-talvella me lähdemme?

Matlena.

Amerikkaan? Vieraalle maalle? Kauvas pois ystävistä ja tutuista. Voi, Topra, mistä nyt tuopisti päähäsi?

Topra-Heikki.

Mitä pahempi se on vieras maa kuin kotoinenkaan? Paistaa siellä Iumalan päivä ehkä lämpöisemmin kuin täällä. Ja siellä pääsemme elämään, ajattele sitä. Minä sinulle vielä näytän, että onko minussa kuntoa, vai ei. Ja onko minussa miestä.

vaimoani elättämään. Totta vie! Nälkää hänen ei pidä näkemän, niinkauvan kuin noissa käsivarsissa voimaa lienee. Mutta pois täältä! Pois maasta, jossa työntekijä on kuin koira, — ei, mitä sanon, pahempi kuin koira, sillä koirallekin jo annetaan enemmän arvoa. Koetellaan, minkälainen on muualla maailma.

Matlena.

Mutta matkarahaa? Mistä sitä saisit?

Topra-Heikki.

Niin, matkarahaa? - - - - Minulla jo on.

Matlena (*vetääntyy vähän kanvemmaksi*).

Sinulla jo on? - - - - Kuinka?

Topra-Heikki.

Niistä, joita Antille annoin, riittää hyvin meil-
lekin.

Matlena (*hiljaa, tukahdetulla tuskalla*).

Oliko niitä niin paljon?

Topra-Heikki.

Oli.

Matlena.

Ja ne - - - - Elä suutu, Topra, minä tiedän,
että sinä olet rehellinen mies - - - - Mutta - - - -
olivatko ne oikeita rahoja? — Tarkoitan, olivatko
ne - - - - oikealla tavalla ansaittuja?

Topra-Heikki.

Tiliäkö vaadit?

Matlena.

Ei, en minä vaadi mitään - - - - Minä vaan
kysyn. Ellet tahdo sanoa, tyydyn siihen. Tie-

dänhän, että sinä olet rehellinen mies - - - - että sinulla on oikeuden tunto selvempi ja varmempi kuin kellään - - - -

Topra-Heikki.

Ole vaiti, sinä kiusaat minua. Mikä on oikeata, mikä väärää? Mikä rehellistä, mikä epärehellistä? Sano se, jos voit.

Matlena.

Eikös Jumalan sanassa —?

Topra-Heikki.

Sotaa ei kielletä Jumalan sanassa. Ja sodassa on luvallista, mikä muuten katsotaan vääräksi.

Matlena.

Nytpä ei ole sota.

Topra-Heikki.

Eikö ole sota rikkaitten ja köyhäin välillä? Eikö siinä meikäläinen taistelee henkensä edestä?

Matlena.

Topra - - - - mitä tällä kaikella tarkoitat?

Topra-Heikki.

Minä selitän sinulle - - - - tulee sinun se tietää kumminkin - - - - Mutta ole järkevä, Matlena. Ota asia siltä kannalta kuin se on otettava.

Matlena.

Minä koetan.

Topra-Heikki

Äskeinen tulipalo - - -

Matlena.

Jota olitte sammuttamassa —

Topra-Heikki.

Jota emme olleet sammuttamassa. Mutta se ei kuulu tähän. Sitä tahdoin vaan sanoa, että se oli sytytetty.

Matlena.

Sytytetty —?

Topra-Heikki.

Tahallaan sytytetty. Se oli murhapoltto, niinkuin sanotaan. Ja tiedätkö, ketkä sen tekivät?

Matlena.

En —?

Topra-Heikki.

Me kolme: Kunnari, Mikko ja minä. — Minä siihen oikeastaan olen alkuna ja juurena.

Matlena.

Herra Jumala! - - - Mitä varten? Herra Jumala, mitä varten?

Topra-Heikki.

Saadaksemme asuinhuoneesta siepata rahoja, sillä välin kuin väki oli sammuttamassa.

Matlena.

Ooh, teitä onnettomia! Ja noin tyyneesti sitä kerrot - - - ikäänkuin ei se mikään - - - rikos - - - olisikaan.

Topra-Heikki.

Rikos —? Että ottaa yhdeltä liikoja varoja pois ja antaa hätääntyneelle? - - - - Se ei ole mikään rikos.

Matlena.

Hyvä Jumala, onhan se kumminkin rikos - - - - Elä kiellä, se on rikos. Rikos sitä kohtaan, jolta otitte.

Topra-Heikki.

Ole huoletta. Hänellä on vielä paljon omaisuutta jäljellä. Ei hän nälkään kuole.

Matlena.

Taivaan nimessä, kuinka tämä kaikki on mahdollista! — Semmoisen työn he tekevät eivätkä pidä sitä pahana. Ja te olette kuitenkin rehellisiä, hyviä ihmisiä. Mutta hyvätkin erehtyvät joskus. Me erehdymme kaikki, kun järkemme on pimitetty. Armollinen Jumala, anna heille anteeksi. Auta heitä oikealle tielle jälleen!

Topra-Heikki.

Sinä olet herttainen tyttö, Matlena. Rakastan sinua enemmän kuin omaa henkeäni.

Matlena,

Mitäs teemme nyt, Topra? Ne ottavat teidät kiinni ja panevat teidät vankeuteen. Moneksi vuotta, ehkä ijäksi?

Topra-Heikki.

Vankeuteen? - - - - Linnaan muurien sisään ja vahvojen lukkojen taakse? - - - - Ei! Siihen

kiusaukseen minä en lähde. Pannaan kova kovaa vastaan, viekkaus viekkautta vastaan. Vai linnaan! Kivisten muurien, rautakiskojen ja lukkojen sulkuun? Minua? - - - Ei ikinä!

Matlena.

Niin, eihän tehtyä sillä tekemättömäksi saa. Mutta kuinka voimme sitä välttää? - - - Amerikkaan? Paetaan Amerikkaan, nyt heti. Miksi kevät-talvella vasta? Mennään heti! Mennään kaikki kolme, Mikko, sinä ja minä —

Topra-Heikki.

Ja Kunnari.

Matlena.

Hän myöskin. Mennään kaikki. Ja siellä, alamme uutta elämää. Heitämme mielestä pois nämä asiat. Emme puhu niistä, emmekä muistele. Teemme vaan kovasti työtä - - -

Topra-Heikki.

Kuule! - - - Tänne tulee joku. Piiloon, puiden taakse! Sukkelaan!

Matlena.

Elä hätäile. Se on Jaara. (*Jaara tulee*).

Topra-Heikki.

Tuhat tulimainen! Hittoako sinä siellä kuh-nustelet ja säilyttelet ihmisiä suotta? Sen vietävä!

Jaara.

Tule, Topra! Parin tunnin kuluttua pääsemme vallesmannin puheille.

Topra-Heikki.

Vouhka! Mitä tekemistä siellä? Sinä pässi!

Jaara.

Tunnustamaan ja saamaan rangaistusta. — Ot-takaamme ristin kuorma päällemme ja vaeltakaamme sitä kaitaista tietä, joka ijankaikkiseen elämään vie. Tule, Topra! Päivän valetessa hän nousee, sanoivat rengit.

Matlena.

Voi, sitäkö se olikin. Nyt minä vasta käsitän.

Topra-Heikki.

Hän on hullu! Ja hän tekee meidät onnetto-miksi. Millä tavalla voimme sen estää? Matlena, sano, neuvo. — Kuule Jaara, toveri, käytä jär-keäsi. Meidät pannaan kiinni, vankeuteen, jos menet puhumaan sanaakaan. Etkö sitä ymmärrä?

Jaara.

Vankeuteen? Niin vankeuteen! Kahleisin! „Niin kurit tääll’, Vaan säästä siel’ —“

Topra-Heikki.

Kiusa ja kuolema! Minä olen hukassa hänen kanssaan (*pudistelee häntä*). Pöllö, rahjus, kutale, sinä! Ijänikuinen hölmö! Koetapas mennä meistä jaarittelemaan. Koetapas! Minä sinut tapan. Totta totisesti, minä ammun sinut kuoliaaksi —

Matlena.

Topra —!

Topra-Heikki.

Niinkö luulet, etten saa sinua tottelemaan? Sinua? Matoa, tomuläjää —

Jaara (*hiljaa veisailleen*).

„En pelkää, vaikka piirittäis' Monta sataa tuhatta miestä —“

Topra-Heikki.

Tuki suusi, minä sanon. Tuki suusi! Tee se ajoissa! Muuten käy hullusti —

Jaara.

„Ja verkkons' kaikki virittäis', Sillä herra päästää heistä —“

Topra-Heikki.

Saatana, kyllä minä opetan sinua —! (*ottaa revolverin taskustaan ja ampuu*).

Matlena.

Topra! Onneton, mitä teit? Herra, taivaan luoja, hän on kuollut! — Topra, Topra! Hän on kuollut!

Topra-Heikki (*viskaa revolverin kädestään*).

Matlena.

Topra, mihin joudumme nyt, poloiset? - - - -
Miksi et virka mitään? Puhu edes. Topra, kuule, sano jotain. Sinä tuijotat niin pahasti. Voi, armaani, elä anna järkesi hämmentyä. Katso minuun. Kuuletko, Topra —

Topra-Heikki.

Missä olet, Matlena?

Matlena.

Tässä, luonasi aivan. Sinussa kiinni. Etkös näe minua, ystäväni.

Topra-Heikki.

Elä minua jätä.

Matlena.

En jätä, en. Ole huoletta, en jätä. Voi, omani, kuinka olet onneton. Kuinka kauheasti onneton! - - - En jätä, elä pelkää. Mutta pois täältä, Topra. Täällä on niin jylhää. Puut ja kivet meitä syyttävät. Pois pian. Rakas onneton toverini — minä seuraan sinua vaikka kuolemaan, elä sure! (*vie häntä pois*).

KOLMAS NÄYTÖS.

(*Entinen tupa. Ville makaa vuoteella. Silja laulaa virsikirjasta. Maiju tuudittaa hiljaa lasta*).

Silja (*laulaa*).

„Pois makia maailma jää. Mun sielun päänsä Täält' pyrkii ylös vielä. Kans' mielen etsii siellä. Ain' ijaist' menoo taivaas' Juur Herran pyhän seuras!“

„Taivaass' on kunnia Mull' valmis korkia, Sill kirjaan elävitten On nimen pantu tiedän Siell' iloss' parhaass pauhaan Ja Herrall' kiitost' laulan“.

Ville.

Äiti, minä näen Jesuksen.

Silja (*painaa kätensä ristiin ja katsoo hartaasti samaan suuntaan kuin Villekin*).

Rakas lapseni!

Ville.

Hän tulee minua noutamaan - - - - Pyytää
syliin - - - - Elä itke, äiti - - - - Taivaassa on
hyvä olla.

Silja.

Tiedän sen.

Ville.

Tulen, tulen - - - - Auta Jesu, en pääse - - - -
en jaksa - - - - voi, äiti, äiti, hän katosi - - - -
en näe enää mitään.

Silja.

Hän palajaa jälleen. Odota vähän aikaa vielä.
Ei hän kauvan viivy.

Ville.

Äiti, äiti! - - - - Mibinkä äiti meni?

Silja.

Tässähän minä olen, lapsi. Mitä tahtoisit?

Ville.

Pitele kiinni, äiti.

Silja.

Joko tuskat alkavat taas?

Ville (*valittaa ja huutoo käsillään*).

Silja.

Lapsi raukkani, kun täytyy kärsiä noin pal-
jon - - - - Rakas, laupias isä, huojenna kipua,
anna loppua pikemmin - - - - Maiju, tuo vettä,
että saan kostuttaa huulia edes - - - - Voi, rauk-

kani! Näin kovia vaivoja ei hänellä ole vielä ollutkaan - - - - Koeta panna lusikalla suuhun, minun täytyy pidellä käsiä, muuten hän hakkaa niitä sängyn laitaan - - - -

Maiju.

Ei niele; se jää kurkkuun korisemaan.

Silja.

Eikö niele? - - - - Silloin on loppu lähellä.

Maiju.

Äiti, elkää antako Villen kuolla. Elkää äiti. Minulle tulee niin ikävä.

Silja.

Hyvä lapsi, onko se minun vallassani.

Maiju.

Minä juoksen Mäki-Mattiin hakemaan apua. Ehkä saisimme sieltä rohtoja.

Silja.

Ei hän enää rohtoja tarvitse. Aikaisemmin olisivat ehkä avun tehneet.

Maiju.

Olipahan yksikin sairas parantunut vaikka ihan jo kuoletettiin. Ettekös muista äiti, kun Matlena siitä kertoi.

Silja.

Mene, Maiju kulta, heiluttamaan kätkyttä, ettei Anna edes herää.

Ville.

Ajakaa pois, ne tekevät minulle pahaa.

Silja.

Elä pelkää, lapseni, ei tässä ole kuin äiti vaan
- - - - Oma, rakas Ville poikani - - - - Kun voisi
sinua auttaa. Sydänvereni antaisin - - - -

Maiju (*polvillaan, rukoilee ensin hiljaa, sitten
ääneen*).

Hyvä, rakas Jumala taivaassa. Että Ville
eläisi ja tulisi terveeksi. Että hän jaksaisi kävellä
ja leikkiä niinkuin ennenkin - - - -

Silja.

Sillä lailla ei saa rukoilla lapseni - - - - Her-
ran tahto tapahtukoon.

Maiju.

Tapahtukoon sinun tahtosi niin maassa kuin
taivaassa. Mutta elä ota häntä pois, minä niin
itken jos Ville kuolee ja äitikin itkee eikä meillä
sitten enää ole yhtään iloa - - - -

Silja.

Hiljaa, Maiju, hän menee uneen. Jumalan
kiitos, että viimein kumminkin helpoitti. — Tules
katsomaan, kuinka hiljaa ja rauhallisesti hän nyt
makaa.

Maiju.

Hän ihan varmaan rupeaa paranemaan, äiti.
Jumala kuuli minun rukoukseni. Siinä näette, äiti,
osasinpas rukoilla oikein.

Silja.

Kun hymyileekin unissaan.

Maiju (*tarttuu molemmin käsin äidin kaulaan*).

Äiti kulta, hän paranee, hän paranee. Ja meille tulee taas niin hauska. — Äiti, kuulkaa, ei Villen koskaan tarvitse hoitaa Annaa, ei koskaan kantaa puita, eikä lattiaa lakaista, kyllä minä teen kaikki. Ja annan leipäosastani hänelle aina puolet, enemmänkin kuin puolet, että pääsee, raukka, voimiinsa, eikös niin, äiti? Mutta mistä saisimme hänelle vehnästä, edes jonkun kerran, mistä äiti? Sanokaa.

Silja.

Elä, hyvä lapsi, kurista minua. Menisit nyt tuutimaan pikku Annaa, niinkuin äsken jo pyysin.

Maiju.

Kyllä, kyllä, jahka vähäisen vielä katson Villeä. No, nyt! Minä tuudin oikein kahden käden, ettei herää. Näinikään. Näettekö, äiti, näinikään.

Silja.

Hyvä, hyvä. Ei, elä laula, että Ville saa nukkua. — Ohho, nytpä hän jo aukaiseekin silmänsä taas.

Ville.

Äiti!

Silja.

Mikä on lapseni?

Ville.

Ei koske enää mihinkään.

Silja.

Eikö koske? Rakas, oma poikani, olisiko se mahdollista. Jumala ehkä auttaa sinua terveeksi vielä - - - - Voisitkohan syödä vähäisen? Että vahvistuisit.

Maiju.

Minulla on sokeripala taskussa. Ville tahdotko?

Silja.

Kuuletko, lapsi, mitä Maiju sinulle antaa. Semmoista makeata kun hän on säästänyt Ville pojalle.

Maiju.

Ja siitä asti, kun viimeksi kävin Mäki-Matissa. Edes kaksi viikkoa, taikka enemmänkin. Iitan kanssa leikittiin silloin vieraisilla - - - - Siinä on, ota Ville!

Silja.

Annapas olla, mitä hän katsoo taas noin kummasti? Mene, mene, lapseni, vie pois sokurisi, näethän sinä, ettei se meistä enää tiedä laisinkaan. Ville, rakas poikani, osaatko puhua vielä? Tunnetko äitiä?

Ville.

Siellä on - - - - niin kirkasta - - - - ja kunnista - - - -

Silja.

Missä armaani?

Ville.

Taivaassa - - - - Enkelit laulavat - - - -
palmut kädessä - - - - Ja urut - - - - soivat - - - -

Maiju (*vavisten*).

Äiti!

Silja.

Hiljaa, hiljaa.

Maiju (*kuiskaa*).

Kuoleeko hän, äiti?

Silja.

Kuolee.

Ville.

Tulen - - - - äiti - - - - auta - - - - Jeesu - - - -
(*hengittää harvaan ja raskaasti. Kuolee.*)

Silja (*nousee*).

Hän on päättänyt - - - - Herra antoi, herra
otti, herran nimi kiitetty olkoon. (*Painaa kuolleen
silvät kiinni ja kädet ristiin rinnalle.*)

Maiju (*heittäytyy itkien lattiaan*).

Silja (*kääntyy häneen vitkalleen*).

Elä itke, Maiju. Emme saa kadehtia hänen
onneaan. Nouse ylös lapseni ja tule katsomaan.
Niin kauniina ja hiljaisena hän nyt lepää tuossa - - - -
Päässyt on, Ville, maailman vaivoista iäiseen iloon
taivaassa - - - - Ei tunne kipua eikä tuskaa enää - - - -
Hänen tähtensä ei surra tarvitse - - - -

Maiju.

Mutta kun hän viedään pois - - - - kirkon
multaan - - - - sitä hän minä itken - - - - kun ei
milloinkaan enää saa häntä nähdä - - - - ei mil-
loinkaan - - - - vaikka eläisi kuinka kauvan - - - -

Silja.

Elä itke, elä itke!

Maiju.

Miks' pannaan hautaan äiti? - - - - Kylmään,
pimeesen hautaan - - - - jossa paleltaa ja pelot-
taa - - - -

Silja.

Hyvä lapsi, ruumis sinne vaan pannaan. Ville
on itse taivaassa - - - - kirkastetulla ruumiilla.
Jos tulet Jumalan lapseksi, niin tapaatte kerran
toisianne Jesuksen luona.

Maiju (*pyyhkii silmiään ja katsoo äitiin*).

Minä koetan, äiti. Luen rukouksia joka aamu
ja ilta, enkä ole koskaan tottelematon. Ottaako
Jumala minua sitten samaan taivaaseen, johon Vil-
lenkin? Ottaako, äiti?

Silja.

Ottaa, lapseni, ottaa, ottaa - - - -

Maiju.

Ihanko heti sitten kun kuolen?

Silja.

Ihan heti.

Maiju.

Ja antaako semmoisen kirkastetun ruumiin?

Silja.

Antaa.

Maiju.

Mutta eipäs antanut Vilellekään. Enpäs minä
nähty. Näittekö te, äiti?

Silja.

Eihän sitä kuolevaiset silmät — Ole nyt rupattamatta, hyvä lapsi, en minä jaksa kuunnella - - - Juoksisit ennemmin Mäki-Mattiin sanomaan, että Ville on kuollut. Ja kysy, jos emäntä voisi tulla minua vähän auttamaan. Pitäisi käydä ilmoittamassa papille ja toimittaa hautaan. Enkä minä pääse täältä mihinkään, kun ei isä ole kotona.

Maiju.

Sanonko minä, että Villeltä terveisiä?

Silja.

Sano vaan. Mutta elä viivy, muista tulla takaisin samaa päätä.

Maiju.

Kyllä, kyllä (*mence, kääntyy porstuasta takaisin*). Äiti, minua pelottaa.

Silja.

Mikä sinua pelottaa, lapsi?

Maiju.

Että jos siellä kummittelee, metsässä.

Silja.

Ole nyt joutavia. Keskellä päivää.

Maiju.

Mutta kuolleet eivätkös näyttäännä välistä?

Silja.

Eivätkä näyttäännä. Ja Villekö sinulle sitten pahaa tekisi?

Maiju.

Jos panisin katkismuksen povelleni. Mitä äiti?

Silja.

Pane, pane. Voi, kuinka olet lapsellinen.

Maiju (*pistää kirjan poveensa*).

Nyt varmaankaan ei pysty mikään. (*mencee*).

Silja (*nojautuu sängyn laitaan, katselee ruumista*).

Ei tuskaa - - - ei kipua - - - ei synti
eikä vaiva nyt rauhaasi häiritse - - - Tallella
olet - - - - rakas poikani - - - sydänpöyry - - -
en sinua takaisin pyydä - - - taivaassa sinulla
on loppumaton ilo - - - en pyydä takaisin, vaikka
itken - - - kun jäi niin tyhjäksi ja kolkoksi
tupa - - - (*peittää ruumiin valkoisella vaatteella*).
Lepää rauhassa, armas lapseni - - - lepää rau-
hassa! Jeesus Kristus sinut viimeisenä päivänä
jälleen herättää - - - silloin, jos Jumala suo,
näemme toisemme - - - silmästä silmään. (*istuu
jonkun matkan päähän karttaamaan villoja laulaa*).
„Pois makia maailma jää! Mun sielun päänänsä
Täältä' pyrkii ylös vielä Kanss' mielen etsii siellä
Ain iäistä menoo taivaass' Juur Herran pyhain
seurass'“.

(*Antti ja Mikko tulevat*).

Antti.

Hyvää päivää, tässä sitä ollaan taas. Tervei-
siä matkalta.

Mikko.

Ja nyt, Silja, ei meillä enää ole mitään hätää.
Päästään elämään uudelleen ja toisella lailla kuin

ennen milloinkaan. Niin, niin, totta se on, elkää yhtään katselko. Ha, ha, ha, Siljan silmät kun repesivät suuriksi. Ei se usko minua. Antti, sano sinä, onko valhetta.

Antti.

Siinä ei sanoja tarvita, kun lyödään rahat pöytään. Noin! Tulepas, eukko, tänne nyt! Joudu, mitä sinä kuhnustelet? Tokkohan lienet vielä elämässäsi nähnyt näin paljon rahaa yhtäikaa.

Mikko.

Siinä on jos jonkinlaisia seteliä. Harmaalaitasia, sinilaitasia, punalaitasia. — Kelpaa meidän, miekkoisten! Ei pakkoa työhön eikä mihinkään. Syödä vaan ja maata kellotella pitkin päivää, jos niin tahtoo.

Antti.

Ja kuinka se rohkaisee mielen, tuo raha. Ei uskoisi. Mutta vallan minä olen toinen ihminen siitä saakka, kuin nuo sain povelleni. Tunteepa melkein, että nyt sitä on maailman herra.

Mikko.

Eikös ole sitten? Pieniä kapineita nuo ja ohkaisia, mutta paljon painavat yhtäkaikki. Panepas niitä vaakaan vaan, niin hetikohta on toisessa vaa'assa maita ja tiluksia, ääntövaltaa, arvoa ja mitä hyvää ikinä ajatella voi.

Antti.

On se somaa. No, Silja, sinä vaan töllistelet. Luulet varmaan näkeväsi unta. Et usko omia silmiäsi, niinkö? Otapas käteesi tuosta harmaalaitanen ja koettele.

Silja (*työntää hänen kättään pois*).

Mistä sinulla on nuo rahat, Antti?

Antti.

Huoli siitä. Pääasia vaan, että on. Noo? Otatko, vai — ?

Silja.

En ota, ennenkuin saan kuulla, mistä ne ovat tulleet.

Antti.

Mistä ovat tulleet, mistä ovat tulleet! Ulkoa maailmasta, tietysti, meille niinkuin muille. Ei suinkaan niitä taivaasta kenellekään sada.

Silja.

Antti, Antti, mitä olet sinä tehnyt? Voitko vastata Jumalan ja omantuntosi edessä?

Antti.

Ole vaiti. Minä nyt sanon, että Topra nämä antoi ja lähetti sinulle vielä paljon terveisiä, että ostaisit rohtoja Villelle ja ruokaa koko joukolle.

Silja.

Mutta millä tavalla oli Topra ne saanut?

Antti.

Sitä en tiedä, eikä se minua liikuta.

Mikko.

Tavalla millä hyväään. Itse hän siitä vastaa. Olkaa te vaan huoletta.

Silja.

Laske pois kädestäsi, Antti, rahat kaikki. Siunaa itsesi, mies, ja pakene noita kuin saastaisia henkiä.

Antti.

Oletkos hassu? Toinen hyvästä tahdostaan antaa ja minä kieltäytyisin ottamasta. Jopa olisin tyhmä. Hölmö kerrassaan.

Mikko.

Ja mitä Topra sanoisi? Joka parhaasta päästä juuri Villeä ja Siljaa varten ne hankkikin

Silja.

Ville ei niitä enää tarvitse enkä minä liioin. Varjele suuri luoja syömästä noilla rahoilla ansaittua leipää. Vaikka nääntyisimme nälkään ennemmin.

Antti.

Mikä niitä rahoja vaivaa sitten, jos saan luvan kysyä?

Silja.

Sen tiedät kyllä, jos tahdot olla rehellinen. Oman käden oikeudella ne Topra on ottanut. Ei mitenkään muuten.

Mikko.

Oman käden oikeutta täällä, Silja hyvä, harjoittaa itsekukin. Eroitus on vaan siinä, että toisia laki suojelee toisia se vainoo.

Silja.

Elä kuuntele, Antti, elä kuuntele tuommoista puhetta. Mene omaan-tuntoosi ja ajattele tarkkaan, ennenkuin kosketat väärin saatuja rahoja.

Antti.

Ajattele, ajattele! Minä en ajattele mitään. Ostan ruokaa ja syön mahani täyteen. Katsele sinä päältä ja ime sormiasi, jos niin lystää. Sama se.

Silja.

Ostat leipää noilla? Vaikka olisivat — varastettuja?

Antti.

Vaikkapa olisivat. Mitä se minuun kuuluu. Minä en kumminkaan ole niitä varastanut.

Mikko.

Te olette liian arka, Silja. Maailmassa pitää elää maailman mukaan.

Silja.

Tähän asti olemme eläneet rauhassa ja sovinnossa. Mutta nyt —

Antti.

Syytön olen minä, sillä minä en riitaa rakenna.

Silja.

Minulla ei sitten ole muuta neuvoa, kuin ilmoittaa asia vallesmannille.

Antti.

Koetapas semmoista tehdä. Koetapas, sanon minä! Tuhat tulimmaista! Silloin ei kunnian kukko laula.

Silja.

Itsehän minua pakoitat. Kun et muuten luovu aikeistasi.

Antti.

Mutta sinä et hiisku näistä rahoista sanaakaan. Muista se! Sinä et suutasi aukaise.

Silja.

Tulee kuulla enemmän Jumalaa kuin ihmisiä.

Antti.

Enkö minä saa sinua tottelemaan? Sepä kumma. Sinäkö tässä olet haltijana, vai minä? (*puristaa häntä käsivarresta*).

Silja.

Lyötkö sinä minua siitä syystä, etten anna sinun sielullesi vahinkoa tehdä? Että varoitin ja huudan takaisin, kun näen sinun kääntyvän pahalle tielle.

Antti.

Nyt vaikene ajoissa.

Silja.

En vaikene silloin kuin tiedän olevani oikean asian puolella.

Antti.

Kuule, minä lyön.

Mikko.

Elä huoli, Antti. Lähdetään matkaamme ennen.
Antti!

Antti.

Kuritan häntä ensin.

Silja.

No, lyö vaan! Lyö tässä lapsemme ruumiin ääressä (*heittää peitteen Villen kasvoilta pois*).

Antti (*jäykistyy*).

Ville kuollut!

Silja.

Kuollut. Päässyt pois synnistä ja murheesta. Sieltä hän nyt, autuudestaan katselee meitä, jotka riehumme täällä ja intoilemme emmekä anna hänen tomulleenkaan rauhaa.

Antti (*vaipuu penkille*).

Meidän ainoa poikamme!

Silja.

Noin hiljainen ja tyven on kuolema. Elämässä surraan ja murehditaan. Mitä varten? Turhaa kaikki. Tänne kuin ehtii, niin lepoon asettuu sekä ilot että tuskat.

Mikko.

Ville parka! Olispa hän yhtähyvin saattanut vielä elääkin.

Silja.

Mitäpä onnea hänelle täällä oli tarjottavana. Parempi, että Herra hänet korjasi, ennenkuin ehti kovettua ja paatua.

Antti.

Hän oli niin terävä ja vilkas - - - Erinomaisen kaunis poika, siksi kuin rupesi sairastelemaan.

Mikko.

Niin oli, minäkin muistan. Oikein täytyi ihmetellä hänen järkeään.

Antti.

Ja semmoinen pää kun sillä oli oppimaan kaikkea. Luki jo kuin vettä mitä kirjaa tahansa. Olisi

häneestä tullut vaikka pappi, kun olisi meillä ollut varoja häntä kouluttaa.

Silja.

Herra antoi, herra otti, herran nimi kiitetty olkoon! (*peittää ruumiin jälleen*).

Antti.

Mikä varjo siellä liikkuu?

Silja.

Joku on ikkunan takana.

Mikko.

Kuka perhana —? Antti, joudu! Pian pois nämä (*viskaa lakkinsa rahojen päälle ja painaa käsillään*). Jokohan ennätti nähdä?

Antti.

Odotas — se taitaa olla Matlena.

Mikko.

Niin onkin. — Hyi, kuinka säikähdin. — Mitä hän siellä kurkistelee - - - - Kuunnellaanpas - - - - hän puhuu jotain (*mence ikkunaan*). Ei! Ei ketään. Käy sisään vaan.

Antti.

Mitä hän kysyy?

Mikko.

Jos täällä on vierasta tuvassa.

Matlena (*aukaisee oven ja katselee ympärilleen*).

Ei muita paitsi te? Eikö uunilla liioin?

Silja.

Ei siellä ole yhtäkään ihmistä.

Matlena (*puhuu ulos*).

Tule, Topra.

Mikko.

Ahaa! Onko Topra matkassa?

(*Matlena ja Topra tulevat sisään*).

Mikko.

Nythän olemme taas vähitellen koossa kaikki.
Kunnari kun vaan saapuisi vielä.

Topra-Heikki.

Ovatko liikkuneet täälläpäin?

Mikko.

Ketkä?

Topra-Heikki.

Kruununmiehet.

Mikko.

Ei, minun tietääkseni. — Ettäkö ajaisivat meitä
takaa? — Ole hiidessä —!

Topra-Heikki.

Ehk'eivät ole jäljillä vielä. Mutta varoa saamme.

Antti.

Kuinka niin?

Matlena.

Ei ne ole jäljillä, eikä meillä ole mitään vaaraa.
Heitä vaan mielestäsi pois kaikki ja istu tänne

lepäämään. Tänne pöydän päähän, näin. Ja sitten panen minä eteesi ruokaa, että saat syödä. Enkä anna sinulle rauhaa, ellet syö oikein vahvasti. Tulkaa toisetkin, jos teitä maittaa. Poikkessin Mäki-Mattiin sivumennen ja ostin mitä sain. Tulkaa, tulkaa!

Antti.

Minua ei nyt maita.

Matlena.

Tuossa leikkaan sinulle hyvän palasen palvattua lihaa, Topra. Pistä suuhusi ja pure. Eläkä ajattele mitään, kuuletkos, elä yhtään mitään. Syö ja ole ihan huoleton. Sitten rupeat levolle, etkä muistele kruununmiehiä ollenkaan. Minä vaikka olen vahdissa tuolla ulkona sen aikaa kuin nukut. Eikös niin?

Topra-Heikki.

Mitä sinä väkisen työnnät minulle ruokaa, kun minua ei kumminkaan maita. Olenhan sen sanonut jo tuhannen kertaa.

Matlena.

Ei ihminen elä syömättä. Ota, hyvä Topra, niele väkisen. Usko minua, sinä sairastut muuten.

Topra-Heikki.

Se on mahdotonta. Minä en saa menemään alas. Veisit pois. Tekee pahaa sitä katsellakin.

Matlena.

Rupeatkos maata sitten?

Topra-Heikki.

Ei nukuta.

Mikko.

Anna sinä Topran olla. Mitä hiivattia —

Matlena.

Elä puhu, kun et tiedä kumminkaan. Topra ei ole syönyt eikä nukkunut, ollut vaan yhtämittäisessä tuskassa ja hädässä. Sitä ei ihminen kestä, tulee viimein höperöksi.

Mikko.

Ole vaiti. Tuommoisesta alituisesta hopotuksesta luulet hänen sitten paranevan. Heitä hiiteen. Minulla on keino, joka tepsii (*ottaa lakin rahojen päältä*). Katsopas tänne, Topra! Tokko muuttuu iloiseksi mielesi?

Topra-Heikki.

Tuossako te niitä pidätte? Päättömät kollot! Eikö teillä ole järkeä sen verran että hakisitte niille piilopaikan. Millä hetkellä hyvänsä tulee vallesmanni sisään ja saa ne silmiinsä. Silloin olemme kiinni joka kynsi.

Mikko.

Niin, tosiaankin. Kyllä nämä täytyy kätkeä. Mutta mihinkä? Sano sinä, Antti, joka paremmin tunnet paikat.

Antti.

Miettikäähän nyt te. En minä kykene tällä haavaa.

Mikko.

Uunille.

Topra-Heikki.

Josta ensimmäinen kerjäläinen ne kaappasee.

Mikko.

Porstuan-nurkkaan sitten? Taikka navettaan.

Topra-Heikki.

Porstuan ne syynäävät ja navetan, jos kerran tulevat.

Mikko.

No, neuvo sinä. En minä enää tiedä.

Topra-Heikki.

Pannaan kätkeyeen — ei, pannaan Villen sänkyyn, vaatteitten alle. Niin, sinne juuri, Villen sänkyyn! Villen hyvä haltija ne ottakoon huostaansa.

Silja.

Ei tänne!

Topra-Heikki.

Minkätähden ei? Villen omat ne ovat. Ei kenenkään muun. Tulkoonpas kukaan niitä ryöstämään häneltä.

Antti.

Sinä et vielä tiedä, Topra, mitä täällä on tapahtunut. — Ville on eronnut meistä.

Topra-Heikki.

Eronnut —?

Antti.

Ville on kuollut. Kylmä ruumis tuossa vaan on jäljellä.

Matlena.

Kaikki surut yhtäikaa!

Topra-Heikki.

Kylmä ruumisko vuoteella, tuossa?

Matlena.

Niin, Villen ruumis.

Topra-Heikki (*hiljaa itseksensä*).

Toinen metsässä.

Antti.

Tahdotteko katsoa? (*nostaa peitettä*).

Silja (*hiljaisella äänellä*).

Elkää peljätkö. Ei hän tee pahaa kenellekään.

Matlena.

Autuas hän on, jos ken.

Topra-Heikki.

Peittääkää pois! — Mitä siinä on katsottavaa. — Ja mitä varten pidetään kuollutta täällä sisässä? Viekää ulos. Elävät elävien kanssa, kuolleet erilleen. Antti ja Mikko, toimittakaa ruumis muualle. Niin kauvas kuin suinkin. Joutuun nyt.

Silja.

Ei vielä. Antakaa olla aamuun. Hän hiljan vasta kuoli; on tuskin ehtinyt kylmetä.

Topra-Heikki.

No, niin! Minun puolestani olkoon siinä, vaikka tuomiopäivään asti. Luuletteko että pelkään ruumiita? Oho! Mies olen. Enkä kalpene, vaikka tulisi se kävellen vastaani. Ruumiita ei pelkää muut

kuin lapset ja naiset. Hupakot! Kun säikkyvät turhia. Ruumis on kuin lakastunut ruoho, taikka kuin tuo halko tuolla nurkassa. Ei tiedä eikä tunne sen enempää. Ei liiku, eikä kävele, ei hievahda paikastaan. Ja vähitellen se mätänee, madot syövät ja kaikki katoa, niin ettei jälkeä jää. — Semmoista on elämä ja semmoinen on maailman meno. Ei kannata surra eikä huolia. Tänne tulkaa, Antti ja Mikko, tänne pöydän luokse. Me juttelemme ja pieksemme suuta. Annamme palttua koko maailmalle. Oletteko hankkineet edes viinaa meille.

Mikko.

Kuinkas sitten! Täällä on pullo taskussa.

Topra-Heikki.

Hyvä! Tuo tänne. Ja pikari myös tai muu sen tapainen, että juomme kerran oikein ihmisiksi.

Matlena.

Luojan lykky. Nyt hän taas on entisellään (*istuu Siljan viereen*).

Antti (*tuo pikarin*).

Sietääpä tosiaankin saada vähän virkistystä nyt. — Kovin minuun koski tuo pojan kuolema.

Topra-Heikki.

Viina huhtokoon mielestämme pois kaikki pahat. Siinä! Ryypätkää miehet! Mitä te pelkäätte ja vapisette. Ruumistako? Vai noita rahoja tuossa? Pistä ne poveesi takaisin, Antti, siksi kuin mietimme niille hyvän piilopaikan. Pohjaan saakka, Mikko!

Pohjaan saakka. Elä kihnustele, aika mies. Ja rohkaise mieltäsi. Luulenpa että housusi tärisevät.

Mikko.

Se on pitkä valhe. Minä en tähän saakka ole tiennyt pelvosta mitään. Olenkosta, Antti?

Topra-Heikki.

Alku, näetkös, on aina vaikeinta. Tottumusta puuttuu, siinä se vaan on. Mieleemme horjuu samoin kuin lapsen jalat ensimmäisiä askeleita ottaessa. Rautaa me tarvitsemme suoniin. Terästä ja rautaa, että pysyy veri alallaan. Se muuten hakkaa kuin vasaralla ja huumaa pään. Noo, ei se mitään! Pysytään me pystyssä siltä. Eikä silmää räpäytetä itse paholaisenkaan edessä. Otetaanpas toinen ryyppy. Terve!

Antti.

Niin, otetaan vaan. Turhaa on surra. Ei herää Ville eloon, vaikka huolisin niin, että sydän halkiaisi.

Topra-Heikki.

Apu tuli liian myöhään. Ennemmin olisi meidän pitänyt ryhtyä toimeen. Nyt olisimme päässeet jo paljon pitemmälle. Emme enää kärsisi näitä vasta-alkavan tuskia. Ville olisi jäänyt eloon voimistunut ja kasvanut. Kuka tietää minkälainen mies hänestä olisi maailmaan varttunut. Meillä siitä olisi ollut ilo. Epäilykset olisivat haihtuneet häntä katsellessa. Mutta nyt — Eih! Mihin sotkeentuvat aatokseni taas? Kolmas ryyppy! Juodaan, miehet, niin kauvan kuin pullossa riittää.

Mikko.

En ole tuntenut epäilystä minkäänlaista, enkä tuskaa liioin. Sinua ne vaan vaivaavat, Topra. — Kunnari kun tulisi pitämään meille iloa. Äkin ne hälvenisivät.

Topra-Heikki.

Minullako epäilyksiä? Ettäkö minä olisin teitä arempi? Häpiä vähän! Olisiko teissä ollut kuntoa ryhtyä koko toimeen ilman minua?

Mikko.

No, enhän minä sitä väitäkään. Mitä sinä nyt taas semmoisia? Nostat riitaa aivan suotta.

Topra-Heikki.

Ja mitä varten minulla tunnonvaivoja olisi? Mitä varten, minä kysyn?

Mikko.

Herra Jumala, eihän tässä ole tunnon vaivoista puhuttukaan. Onkosta, Antti?

Topra-Heikki.

Minä kysyn teiltä, mitä varten minulla olisi tunnonvaivoja? Mitä pahaa olen tehnyt, jota pitäisi minun katua? Vai sekö, mielestänne olisi niin suuri synti, että tahdoin auttaa köyhiä ja kurjia? Niitä, jotka kärsivät vääryyttä, joita maan mahtavat ahdistavat ja polkevat. Oliko se synti, minä kysyn? Vastatkaa!

Antti.

Ei suinkaan sitä voitane synniksi lukea. Ei millään tavalla.

Topra-Heikki.

Meillä on sota, ymmärrätekö? Oikea rehellinen sota, niinkuin sen olen teille tuhannen kertaa selittänyt. Niinkauvan ei vielä sotaa ole kuin yhdeltä puolen vaan tapellaan, mutta kun toiset rupeavat puolustamaan itseänsä ja lyövät takaisin, silloin on sota syttynyt. Vaan ne ensimmäiset sodan alkoivat, eikä jälkimmäiset, ymmärrätekös nyt?

Mikko.

Niin, ensimmäiset, tietysti. Rikkaat ja mah-
tavat.

Topra-Heikki.

Mitä syytä meillä sitten olis tunnonvaivoihin, hölmöt? Huomaatteko jo, kuinka lapsellisia te vielä olette? Ei uskoisi, aikamiehistä. Oikein naurattaa. — Ja maistetaanpas sen päälle.

Mikko.

Vieläkö sieltä tulee?

Topra-Heikki.

Kun meiltä riistetään hikemme ja vaivamme hedelmät, niin otamme ne koreasti takaisin. Se on oikeus ja kohtuus. Kun meitä lyödään, niin lyömme takaisin. Ja kun vaara uhkaa niin annamme tulta. —

Silja.

Toisin neuvotaan Jumalan sanassa. „Rakastakaa vihollisianne, siunatkaa niitä, jotka teitä sadattavat, tehkää niille hyvää, jotka teitä vihaavat, Ja rukoilkaat niiden edestä, jotka teitä vainoovat ja vahingoittavat“.

Topra-Heikki.

Tuo ei kuulu tähän. Ei ensinkään. Mutta toisen kohdan minä tiedän raamatusta joka meille sopii: „Silmä silmästä, hammas hampaasta, veri verestä!“

Ääni.

„Silmä silmästä, hammas hampaasta, veri verestä!“

Antti.

Mikä sinua vaivaa, Topra?

Topra-Heikki.

Se oli Jaaran ääni.

Mikko.

En kuullut minä.

Matlena.

Korvasi pettivät, suotta säikyt.

Topra-Heikki.

Jaaran ääni, niin totta kuin tässä istun. Jaaran ääni. Kolkkona ja kumeana kuin haudan syvyydestä, mutta Jaaran ääni.

Matlena.

Ja minä sinulle vakuutan, että korvasi pettivät. Elä tarkkaa noin, mielesi siitä alkaa harhaella.

Mikko.

Mutta jos hän hyvinkin on tuolla ulkona? Minä menen katsomaan —

Matlena.

Voi, elä mene. Ei siellä ole mitään. Puhellaan muista asioista, että unohtuu pois.

Ääni.

„Silmä silmästä, hammas hampaasta, veri verestä!“

Topra-Heikki.

Hiljaa! Vaiti! — Ovatko helvetin portit jääneet auki, kun kuolleet pääsevät meitä kiusaamaan?

Silja.

Kriste armahda!

Ääni.

„Silmä silmästä, hammas hampaasta, veri verestä!“

Topra-Heikki.

Pysy siellä, jossa olet, jätä elävät rauhaan! Mitä sinä meistä? Eikö siinä kylläksi, että maailma meitä ahdistaa? Vieläkö kuolleetkin nousevat yhteen liittoon?

Antti.

Viina on mennyt hänen päähänsä.

Matlena.

Topra, rakas ystäväni, rauhoitu. Usko minua, tuo on vaan sairautta, tyhjää hourausta. Ei kuulu mitään ääniä, turhaa luuloa se vaan on. Näes, me olemme kaikki täällä, Mikko, Antti, Silja, minä. Tunnethan sinä meidät?

Topra-Heikki.

Tunnen. Mutta ettekös te kuulleet mitään?

Matlena.

Emme yhtikäs mitään. Kun rauhoitut, niin ne katoovat sinunkin korvistasi.

Mikko.

Otit niin monta ryyppyä syömättömään ruumiisen, siitä se tuli.

Matlena.

Ja valvomisesta. Kun ei ole nukkunut moneen yöhön.

Ääni.

„Silmä silmästä, hammas hampaasta ja veri verestä!“

Topra-Heikki.

Taas se kuuluu, taas!

Ääni.

Veri verestä, henki hengestä!

Topra-Heikki.

Tule esiin sitten. Aseta, kirves tänne! En pelkää, tappelen vaikka viimeiseen veripisaraan asti. Ota avuksesi hornan pedot ja itse pääperkeleet lisäksi. En pelkää sittenkään. Kirves, kirves tänne!

Matlena.

Voi, taivaan vallat! Topra!

Topra-Heikki.

Odotas! Se säikähtikö nyt ja läksi pakoon?

Matlena.

Läksi. Pakoon läksi. Ei ole mitään enää. Nyt pääsit rauhaan. Tule levolle. Tänne penkille. Silja antaa tyynyn. Tule! Ei ole mitään enää. Se pakeni pois.

Topra-Heikki.

Lieneekö ollutkaan. Mielenhouretta vaan. Henget eivät puhu. Eivätkä ne täällä meidän keskelämme liiku. Ei ole mitään luonnotonta, vaikka jotkut niin luulevat. Taika-uskoa se vaan on. Taikka mielenhouretta niinkuin minulla. Ei henget meitä vihaa eikä hännää. Toisessa maailmassa ne ovat. Juopa syvä välillä. Ei voi tulla sieltä tänne.

Mikko.

Nyt hän puhuu järkevästi. Jumalan kiitos, että meni ohitse. Rupesti tekemään jo pahaa minullekin.

Antti.

Ehkä on parasta että seuraat Matlenan neuvoa ja menet levolle.

Matlena.

Kas tässä sinun kelpaa maata. Nuttuni panin alle, että on pehmoisempi. Tule nyt Topra!

Topra-Heikki.

Istutko sinä luonani, Matlena? (*laskeutuu pitkälle*).

Matlena.

Istun toki (*asettuu jakkaralle*). Tässä näin, ihan likellä. Enkä paikaltani hievahda. Ole vaan rauhassa.

Topra-Heikki.

Laske kätesi tänne korvalleni. Noin, nyt on hyvä. Nyt ei kuulu mitään. — Kumma että löi niin heikoksi miehen. Että kuulee olemattomia ääniä. Ei se muuta ollut kuin heikkoutta, luonnon heikkoutta.

Antti.

Niin, eihän sitä ihmetellä sovi. Mieskin on ihminen, vaikka olkoon kuinka väkevä.

Topra-Heikki.

Tähän saakka en vielä ole säikkynyt enkä pelkoa tuntenut. Mutta jopa nousivat ihokarvat yksin pystyyn ja kylmä hiki vieläkin valuu pitkin ruumista - - - Oli niin outoa ja luonnotonta, sehän sen teki.

Matlena.

Niin, sehän sen teki.

Antti.

Elä puhele enää, vaan koeta nukkua. — Ollaan kaikki hiljaa, että hän saa unta (*muuttuu Siljan luokse*).

Mikko.

Parasta kun rupeisimme maata jokaikinen.

Topra-Heikki.

Siitä minulla vaan on paha mieli, että ennätti Ville kuolla. Se meni nyt niinkuin turhaan kaikki. Vaikka onhan niitä muita jäljellä. Paljonkin muita.

Matlena.

Nuku nyt, nuku! Heitä pois mielestäsi nuo asiat. Meillä on aikaa miettiä niitä sittenkin taas, kun herää.

Topra-Heikki.

Sinä, Matlena! Oma tyttöni! — Kultanup-puni! — Pidätkö sinä minusta nytkin vielä? Vaikka olen tänlainen — pahantekijä.

Matlena.

Minun silmissäni olet kuitenkin hyvä, parhain kaikista. Mutta nyt et saa virkaa enää mitään. Et ainoata sanaa.

Topra-Heikki.

En, en. — Minä tottelen sinua ja nukun.

Silja (*puoli-ääneen Antille*).

Eiväthän kaikki voi olla rikkaita. Toisten täytyy olla köyhiä, sen on Jumala viisaudessaan niin määrännyt - - - - Ja itse kunkin tulee kantaa ristinsä kärsivällisyydellä, eikä soimata herran töitä, jos kohta niitä ei ymmärräkään - - - - Ollaan uskolliset kuolemaan saakka, kyllä ne sitten aikanaan kaikki selviävät.

Antti (*samoin puoli-ääneen*).

Ei köyhyys taivaasen auta. Sen ainakin kokemus näyttää.

Silja.

Sitä et tiedä. Muista vertausta rikkaasta miehestä ja Latsaruksesta.

Antti.

Se nyt oli se yksi tapaus. Sopineeko sama vertaus kaikille.

Silja.

Kyllä, kun vaan iloisella ja nöyrällä mielellä taipuu kärsimisen alle. Luulen että silloin jo täälläkin annetaan joskus tuntea taivaan esimakua.

Mikko (*Matlenalle puoli-ääneen*).

Matlena, kuulehan?

Matlena.

Mitä sitten? Puhu hiljaa.

Mikko.

Kuinka oli Topra saanut päähänsä, että - - - -
että Jaara on kuollut?

Matlena.

Elä kysele.

Mikko.

Mielenhourettako kaikki?

Matlena.

Ole vaiti, ettei hän herää - - - - Kylläpähän
sitten kuulet —

Mikko.

Voisit tuota kumminkin sanoa. Minulle tahtoo
nousta niin pahoja aavistuksia - - - -

Matlena.

Hiljaa —! Siellä tulee joku.

Maiju (tulee juosten sisään).

Äiti, äiti! Kiiltonappisia herroja! Kahdella he-
vosella. Ajavat täyttä laukkaa tänne - - - - Kas,
johan ne ovat kaikki täällä - - - -

Mikko.

Kiiltonappisia herroja? Vie sinun perhana!

Antti.

Pakoon! Kiiruusti!

Matlena.

Voi, Jumala! - - - - Ennätämmekö?

Topra-Heikki.

Mikä on?

Matlena.

Elä säikähdä. Meidän täytyy joutua pois metsään. Nouse pian ylös.

Mikko.

Kruununmiehet meitä ajavat takaa. Helkkuna, nyt ne ovat jo pihassa.

Antti.

Porstuan ovi kiinni! Säppiin!

Topra-Heikki.

Ei! Antaa heidän tulla.

Matlena.

Mitä aiot? Topra —?

Topra-Heikki.

Levollisia kaikki! Ei mitään hätää. Jättäkää minun huostaani. Suut kiinni, te muut. Mikko, muista! (*Vallesmanni, siltavouti, jahtivouti ja kaksi renkiä tulevat. Rengit pysähtyvät ovelle.*)

Maiju.

Isä, tekevätkö ne meille pahaa, nuo?

Antti.

Elä pelkää. Mene äidin luokse.

Vallesmanni.

Hyvää iltaa!

Topra-Heikki.

Jumal' antakoon hyvää iltaa. Herrat kun ovat lähteneet oikein miehissä liikkeelle. Susiako ajetaan, koska jahtivouti on matkassa? - - - Istukaa, hyvät herrat, istukaa! Sohvat tässä talossa ovat vähän kovia, ei ole pantu resooria, mutta ehkä nuilla passaa pikkuisen levähtää yhtä kaikki - - - Ellette pelkää, että tarttuu täitä vaatteihinne?

Vallesmanni.

Tekö olette haltijana tässä?

Topra-Heikki.

Haltijana? Minä? Kas, kuinka herra vallesmanni on leikkisä. Tuommoiset kauniit, kiiltävät napit nutussa ja kysyy sentään, jos minä olen hänen haltijansa - - - Vai liekö minua tosiaan niin ylennetty virassa? Mitä? - - - Ei tuo suotta olisi. Kyllä reuhkasin valtiontyössä kaiken kevättä ja kesää, että kannattaisi vainen. Vaatteenikin kulin, ettei ole kuin ryysyt jäljellä. Nähkääs tätä! Siinä riekale riekaletta korville lyö - - - On se vähän kummallista sittekin. Saman isännän palveluksessa toisen nuttu noin kaunistuu, toisen käytämmöiseksi - - - Kuka osaa selittää syyn? Minun järkeni ei pysty.

Siltavouti.

Osaatkos selittää, miksi toiset nousevat mäkeä ylös, toiset taas laskevat mäkeä alas että hurajaa?

Vallesmanni.

Emme ole tulleet tänne suuta pieksämään, vaan viran puolesta, niinkuin tiedätte. Siltavouti ottaa paperit esille ja pitää protokollaa. Toimitus alkaa. Muistutan kaikkia läsnä-olevia vastaamaan kysymyksiini suoraan ja kiertelemättä. Ilveilyt jättäkää sikseen, ne eivät teitä pitkälle auta.

Topra-Heikki.

Siis kysyttiin meiltä jo aluksi, kuka tässä on haltijana. Vastaus: köyhän majassa on haltijana ensimmäinen paras herra, joka sisään astuu. Pöydän luokse hän marssii kohta suoraa päätä ja on sitten kuin isäntä ainakin. Mutta köyhä kun tulee herrastaloon, niin huutia tietäköön. Alimmalle portaalle saa pysähtyä, taikka huoneesen jos lasketaan, niin tuonne kynnyksen eteen —

Jahtivouti.

Suus' kiinni nyt!

Vallesmanni.

Ketkä teistä asuvat tässä tuvassa?

Silja (*hiljaa*).

Vastaa, Antti.

Anttt.

Minähän tämän olen hyyrännyt.

Vallesmanni.

Nimi?

Antti.

Vaaranen. Antti Vaaranen, työmies.

Topra-Heikki.

Ilman työtä ja ruokaa.

Vallesmanni.

Vaimonne?

Silja.

Silja Korpela.

Vallesmanni.

Ja nämä muut?

Matlena.

Matlena, minä olen. Mehtolan Matlena, Savion kylästä, Kuopion pitäjää. Tuo, joka uunin luona seisoo, on veljeni, Mikko. Ja tämä tässä on Topra-Heikki, Pohjanmaalta. Tuli viime talvena tänne rautatientyöhön ja on kerrassa mies semmoinen, ettei hänen vertaistaan monta olekaan. Antaisi toiselle vaikka silmän päästään. Kysykää keneltä hyvänsä, niin saatte kuulla.

Siltavouti.

Omansa kunkin hyvä, sammakonkin nuijapää.

Vallesmanni.

Vaiti! — Missä olette —

Matlena.

Työhönkin pystyy, jos mihin. Eikä surkeile voimiaan, on aina ensimmäinen ja viimeinen. Siinä häntä mainitaan vallan ihmeenä, ja sen vuoksi kait' hänelle on annettukin nimi Topra-Heikki, ei hän Topra ole, papinkirjassa —

Vallesmanni.

Missä olette viettäneet nämä viimeiset päivät?
Vastatkaa ensin te, Väaranen.

Silja (*hiljaa*).

Tunnusta kaikki rehellisesti. Elä salaa mitään.

Antti.

Keskiviikkona läksimme Matlenan kanssa näitä hakemaan, Mikkoa ja Topraa. Lauvantai-iltana ne löysimme Suonenjoelta.

Vallesmanni.

Metsästä jonkun matkaa Ruohomäen talosta?

Topra-Heikki.

Kotkakallion juurelta, valkean äärestä. Vieläkö pitää tarkemmin selittää?

Antti.

Lienee ollut likellä Ruohomäen taloa, en tunne niitä paikkoja.

Vallesmanni.

Olitteko metsässä koko sen yön?

Topra-Heikki.

Yhtä varmaan kuin te haudoitte itseänne lämpimässä sängyssä höyhentyynyillä.

Jahtivouti.

Ole ääneti, kun ei sinulta kysytä.

Topra-Heikki.

Lupa puhua, koska minulla on yhtä hyvä suu kuin sinullakin.

Matlena (*puoli-ääneen*).

Topra, malta mieltäsi, onneton!

Topra-Heikki.

Saako tietää, mitä tämä tutkiminen oikeastaan merkitsee? Mistä meitä epäillään? Mistä syytetään? Sanoo hänet kerrassaan suoraan, ilman verukkeita ja kiertelemisiä.

Vallesmanni.

Teitä epäillään syyllisiksi murhapolttoon, varkauteen ja murhaan.

Silja.

Voi armollinen Jumala!

Mikko.

Murhaan —!

Topra-Heikki.

Todistuksia! Todistuksia vaaditaan, ennenkuin miestä vangitaan. Tunnetaan mekin tapojanne sen verran. Noh, joutuun, te lainvalvojat ja hyvän järjestyksen ylläpitäjät! Millä näytätte toteen, että olemme tehneet kaiken tuon?

Vallesmanni.

Mies, joka löydettiin murhattuna, kävi yöllä minua tavoittamassa. Rengit, tomppelit eivät tulleet minulle ilmoittamaan, mutta —

Topra-Heikki.

Antoivat teidän nukkua rauhassa peittojen alla. Siinä tekivät pahasti. Nyt jäi koko asia peittoon.

Vallesmanni.

Eipähän jäänyt. Elä ilku vielä! Hän oli puhunut tuvassa siksi paljon, että sinut otamme kiinni kaikessa tapauksessa. Ymmärrätkös? Vai pitääkö yhä selvemmästi puhua?

Matlena.

Armoa, herra vallesmanni, elkkää tehkö häntä onnettomaksi. Antakaa hänen olla vapaana, me lähdemme Amerikkaan yhdessä, ijäksi päiviksi pois koko maasta, ei tarvitse peljätä, meistä ei ole haittaa kenellekään. Kuulkaa minua, hyvät herrat! Mitä hyötyä siitä on, jos panette hänet linnaan, ei hän muuta kuin paatuu siellä ja kovettuu, ja sitten kun pääsee vapaaksi, hän ehkä todenperästä on paha, jota hän ei nyt ole, jos häntä oikein tuntisitte —

Vallesmanni.

Jo riittää —

Matlena.

Vaikka hän kyllä on rajuluontoinen ja kiivas, varsinkin nyt, kun rautatiellä työt lopetettiin ja miehet jäivät leivättömiksi eikä minkäänlaista ansion toivoa koko talvena. Onko kumma, jos silloin meneekin sekaisin pää, ettei enää voi hillitä luontoansa. Menkää itseenne, hyvä herra, jos teiltä äkkiä otettaisiin virka pois ja te joutuisitte mieron tielle, eiköhän kävisi mieli karvaaksi. Tulee silloin sanoneeksi ja tehneeksi, jota ei ajattelekaan ja jota jäljestäpäin kyllä katuu —

Siltavouti.

Sen kieli kun laulaa.

Matlena.

Täytyyhän ihmisten antaa anteeksi toisilleen, antaa Jumalakin anteeksi ja armahtaa ja auttaa, ei pane kuormaa kuorman päälle eikä paina yhä alemmaksi. Mitä suurempi syntinen, sitä enemmän Jumala rakastaa ja holhoo ja hoitaa, tehkää samoin, hyvä herra, sen Jumala teille palkitsee viimeisenä tuomiopäivänä, ellei ennen —

Vallesmanni.

Jo riittää, jo riittää, minä sanon! Ihme, kumma, ettei pidä saaman tottelemaan.

Topra-Heikki.

Puhu seinälle tuossa! Siitä ehkä ennemmin löydät sydäntä, kuin tuommoisen virkanutun alta.

Vallesmanni.

Tämän lompakon löysimme metsästä. Mihinkä on joutunut sisältö?

Topra-Heikki.

Mitä se sisälsi? Sanokaapa sekin.

Vallesmanni.

Ruohomäen isännän rahat.

Topra-Heikki.

Erehdys. Se ei sisältänyt Ruohomäen isännän rahoja.

Vallesmanni.

Vaan mitäs sitten? Ilmoita, koska tiedät paremmin.

Topra-Heikki.

Köyhän väen hikipisarat siinä oli kultamarkoiksi muutettuina.

Vallesmanni.

Reuhaa nyt oikein uhallä. Kyllä tukitaan suusi pian.

Jahtivouti.

Emmeköhän saisi noita käsiä edes pysymään alallaan?

Vallesmanni.

Panee heidät rautoihin.

Topra-Heikki.

Tehkää hyvin! Tässä molemmat ketarani. Asetakaa vihkisormukset paikoilleen. Missä, pappi, että lukisi siunauksen.

Siltavouti.

Kyllä me sinut papittelemme. — Mutta sitä on huikari, yhtäkaikki. En mokomaa ole ennen tavannut.

Matlena.

Minut kiinni myös! Raudat käsiin niinkuin hänellekin. Kuuletteko! Minä tahdon seurata häntä. Viekkää meidät molemmat. Hän on mieheni, Jumalan edessä. Jotka Jumala on yhteen luonut, ei niitä pidä ihmisten eroittaa. Onhan teillä rautoja vielä? Tuokaa! Tuokaa pian!

Vallesmanni.

Tunnustatteko itsenne syylliseksi samoin rikoksiin? Murhaan, murhapolttoon, varkauteen?

Topra-Heikki.

Häpiä! Sun musta sielusi niitä tekee, ei hän.

Vallesmanni.

Muuten en voi teitä vangita.

Matlena.

Miks' ette voi? Yhtä hyvin kuin hänenkin. Sanoinhan teille jo, että olen hänen vaimonsa, samaa sielua, samaa ruumista. Ettekö tiedä, meidän tulee jakaa kaikki, surut ja murheet, vaivat ja vastukset —

Topra-Heikki.

Elä heitä rukoile, turhaa se on. Tule tänne, että saamme puhella vielä viimeisen kerran, — Istumme tähän — kirjoitelkaa sitä rotokollaanne siellä sen aikaa.

Vallesmanni.

Ilmoittaako Vaaranen, mihinkä Ruohomäen rahat ovat joutuneet?

Silja (*hiljaa*).

Pysy totuudessa, Antti, käyköön kuinka hyvänsä!

Vallesmanni.

Antakaa suora vastaus. Kieltäminen ei teitä hyödytä, asiasta otetaan selvä kumminkin.

Mikko.

Elä hämmenny, ajattele ennenkuin vastaat.

Vallesmanni.

Vaiti siksi kuin teiltä kysytään. — Antti Vaaranen, missä ovat Ruohomäen isännän rahat?

Antti.

Tässä.

Vallesmanni.

Ovatko siinä kaikki?

Antti.

Niin luulen.

Vallesmanni.

Tekö ne otitte?

Antti.

En.

Vallesmanni.

Mukana olitte kumminkin?

Antti.

En.

Vallesmanni.

Kuka teistä sen teki?

Antti.

Sitä en tiedä.

Vallesmanni.

Miettikää tarkkaan.

Antti.

En tiedä.

Vallesmanni.

Mutta sen tiesitte, että varastettuja ne olivat?

Mikko.

Kuuntele, Topra!

Topra-Heikki.

Mitä, mitä? — Josko Antti tiesi? Miks'et vastaa, pöllö? Eihän sinulla ollut aavistustakaan.

Minä ne pistin hänen taskuunsa, enkä tehnyt selkoa, ajoin hänet tiehensä, kun rupesi ällistelemään ja utelemaan. Sinä olit läsnä, Matlena. Eikö ole asia niinkuin kerroin?

Matlena.

Aivan niin. Antti on syytön. Metsässä olimme yhdessä koko ajan, ja luulimme näiden olevan tulipaloa sammuttamassa. Eikä hän olisi lähtenyt koko matkalle ilman minun houkutuksiani.

Vallesmanni.

Mitä sanoo Vaaranen itse?

Silja (*hiljaa*).

Mutta arvasit sinä sen kumminkin. Puhu totuutta, elä kiertele.

Antti.

Silloinpa viedään minut linnaan.

Silja.

Kärsitään mitä olemme ansainneet.

Antti.

Kuinka käy sinun ja noiden lasten?

Silja.

Se on Jumalan tahdossa.

Topra-Heikki.

Mitä ne siellä supattavat. Eihän siinä ole arvelemista. Selvä asia.

Antti.

Kyllä minä tiesin, että ne olivat varastettuja.

Topra-Heikki.

Sen valehtelet, ruoja. Oletko sekaisin päästäsi, vai mikä sinut hullaa? Kun tapotahallaan menee tekemään itsensä onnettomaksi. Ja vallan suotta. Mielelön sinä olet, järkiään. En osaa muuta sanoa. Pöllö! Ethän sinä tiennyt mitään. Et, saakeli vie, tiennytään. Mitä höpöttelet turhia? Mokoma vehnänen!

Mikko.

Siljan työtä tuo.

Topra-Heikki.

Onko totta? Te häntä kehoititte siihen? Herra tule ja puserna! Sielullenneko luulitte sillä antuuden voittavanne?

Matlena.

Voi Silja, minkä teitte. Parhain keino saada häntä todenperästä pahantekijäksi.

Topra-Heikki.

Ettekö ymmärrä sen vertaa? Minä kysyn, ettekö ymmärrä, missä tilassa hän on, kun sieltä palajaa? Kuka huoli vankina ollutta työhönsä semminkään? Kuka ottaa häntä huoneihinsa asumaan? Kuka pitää häntä enää ihmisenä? Kuka uskaltaa tulla likelle? Ettekö ymmärrä tätä kaikkea, ettekö —

Antti.

Elä Siljalle intoile, itsehän minä tunnustin.

Topra-Heikki.

Ota sanasi takaisin. Kiellä! Sinä olit säikähdyksestä sekaisin —

Antti.

En ollut. — Minä tiesin, että rahat olivat varastetut.

Topra-Heikki.

Ja minä tiedän että sinä olet pöllö.

Vallesmanni (*katseltuaan protokollaa*).

Hyvä on! — Ja nyt olemme sitten valmiit. Lähtekääpä matkaan kaikki kolme.

Mikko.

Kuka kolmas?

Siltavouti.

Vielä häntä kysyy. — Sinä tietysti, kukas muu.

Mikko.

Eipä minua ole tutkittukaan.

Vallesmanni.

Sinun ansioitasi tunnetaan sen verran ilman tutkimattakin. Samoin kuin tämänkin miehen.

Topra-Heikki.

Minun tähteni he vangitaan. Minä, kurja, olen heidät onnettomiksi tehnyt. Voi, ettei maa minua niellyt sitä ennen! Ettei salama iskenyt kuoliaaksi! Etten sitä aavistanut! Kovimman kosken olisin hakenut ja sinne hypännyt. Voi, kurjaa matoa, mikä olen!

Matlena.

Topra, rakas ystävä —

Topra-Heikki.

Mene pois! Elä tule likelle kirottua miestä!
Pois, ettei onnettomuus sinuakin tapaa —

Matlena.

Syöksetkö minut luotasi nyt, viimeisellä hetkellä? — Semmoisetko jäähyväiset sinulta saan —?

Topra-Heikki.

Mitäs välität minusta, jonka taivaskin on hyljännyt? — Lähtekää, elkää viivytelkö enää!

Matlena.

Jumalan haltuun, Topra! Vielä yhdymme keran. Ellei täällä, niin toisessa elämässä. Siellä ei eroteta. Jumalan haltuun, Topra! Voi hyvin! Jumalan haltuun!

Mikko.

Hyvästi, Matlena!

Matlena.

Hyvästi, veljeni! Lohduta Topraa. Pysykää yhdessä (*vaipuu penkille*).

(*Menevät; Fahtivouti ja Topra edellä, Mikko ja rengit jäljessä*).

Vallesmanni.

Nouskaapa ylös, Vaaranen! Ne meidät jättävät muuten.

Maiju.

Vievätkö ne isän meiltä pois, äiti?

Silja.

Pääsetköhän sinä milloin vapaaksi?

Antti.

Kukapa sen edeltäpäin osaa sanoa. Ehkä vallesmanni voisi tietää?

Vallesmanni.

Miksi oikeus hänet katsoo. Aikaa ei voi niin määrätä, mutta vankeutta siitä teille tulee, ja Mehtolalle samoin. Topra-Heikki luultavasti tulee saamaan kuolemarangaistuksen.

Matlena.

Taivaan vallat! — Kuolemanrangaistuksen!

Antti.

Hyvästi, Silja! Eipähän tässä auttane muu kuin lähteminen.

Silja.

Eläs vielä. Minua niin pyöröryttää. Ajatukset hämmentyvät. Eläs mene, Antti.

Antti.

Täytyyhän mun.

Maiju.

Elkää jättäkö meitä, isä, meille tulee niin kovasti ikävä. Kuuletteko, elkää jättäkö!

Antti.

Ehkä hyvät ihmiset auttavat, että saat tuon ruumiin maahan.

Silja.

Unta? Pahaa unta taikka hourausta? - - - Minä kun valvoin niin paljon Villen kanssa. Enkä ole syönyt moneen aikaan - - - - niin kummako, jos heikkoudesta menee sekaisin - - - - Kun pääsisin selviämään taas - - - - On niin vaikeata tämä. Niin kovin vaikeata.

Antti.

Se tuli liian äkkiä. Et saa sitä vielä tajuntaasi.

Silja.

Ettäkö sinua viedään linnaan? Vangiksi?

Maiju.

Isääkö linnaan? Äiti, isääkö linnaan? (*itkee*). En minä anna, en, en! - - - - Voi, en minä anna - - - - Nuoko herrat ne vievät? - - - - Mitä varten? - - - - Viekää muita, elkää isää. Hyvä, rakas herra, elkää viekö isää - - - - Minä poimin teille marjoja ensi kesänä (*polvilleen*). Rakas Jumala taivaassa! Sano heille, etteivät saa viedä isää linnaan! Lähetä enkelit meitä suojelemaan. Rakas Jumala taivaassa, opeta minua rukoilemaan, että kuulisit ääntäni, etteivät veisi isää linnaan - - - -

Vallesmanni.

Oletko valmis?

Antti.

Olen.

Vallesmanni.

Sitten lähdemme.

Matlena.

Kuolemanrangaistuksen? Niinkö sanoitte?

Vallesmanni.

Sehän se tulee tahallisesta murhasta. Muita suuria rikoksia kun vielä on lisäksi.

Matlena.

Nuori hän on, parhaassa voimassaan ja nyt jo päivät lopetetaan. Ei ole ihmisillä enää sääliä eikä Jumalalla armoa.

Vallesmanni.

Tulettekos, Vaaranen?

Antti.

Hyvästi jääkää!

Maiju (*tarttuu häneen kiinni*).

Minä en laske teitä, isä, en laske —

Antti.

Päästä irti, lapseni, ei se siitä parane kuitenkaan (*irroittaa itsensä ja menee vallesmannin ja siltavoudin seurassa*).

Maiju (*juoksee jonkun askeleen ovea kohti*).

Isä! Isä —! (*ovi paiskataan kiinni. Maiju saa vetotautin ja kaatuu lattiaan*).

Silja.

Taivaallinen isä! Maiju, lapseni, mikä sinun on? (*kumartuu hänen yllitsensä*). Matlena, avuksi, hän kuolee.

Matlena.

Vieläkö täytyy teidän tätäkin kestää?

Silja.

Herra, herra, herra! Minä uskon, auta epäuskoani!

(*Esirippu laskee*).

